T.C
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

HEMŞİRELERİN KAN BAĞIŞI VE ÖZGECİLİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BİR EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Abdulkadir KOCA

ÇANKIRI 2023

HEMŞİRELERİN KAN BAĞIŞI VE ÖZGECİLİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BİR EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÖRNEĞİ

Abdulkadir KOCA

Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Sinan BULUT

Çankırı 2023

KABUL VE ONAY

ÇAKÜ, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 198209001 numaralı yüksek lisans öğrencisi Abdulkadir KOCA, ilgili yönetmeliklerin gerektirdiği tüm şartları sağladıktan sonra hazırladığı "Hemşirelerin Kan Bağışı ve Özgecilik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği" başlıklı tezini aşağıda imzaları bulunan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Savunma Tarihi: 31.01.2023

Tez Danışmanı:	**Doç. Dr. Sinan BULUT** **Çankırı Karatekin Üniversitesi**	**……** **İmza**
Jüri Üyesi:	**Dr. Öğr. Üyesi Banuçiçek YÜCESAN** **Çankırı Karatekin Üniversitesi**	**……** **İmza**
Jüri Üyesi:	**Doç. Dr. Emrah BİLGENER** **Hitit Üniversitesi**	**……** **İmza**

Yukarıdaki sonucu onaylarım
İmza
Doç. Dr. Nazan KAYTEZ
Enstitü Müdür

ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Hemşirelerin Kan Bağışı ve Özgecilik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir ve hipotezi tümüyle danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup yorumları tamamıyla bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

İmza
31 Ocak 2023
Abdulkadir KOCA

ÖN SÖZ

İnsanların çeşitli sebeplerle yaşadıkları sağlık sorunlarının bir kısmının tedavisi ya da daha kötü sonuçların ortaya çıkmasının önlenmesi için gerekli olan kan, insan dışında alternatifi bulunmayan hayati bir tedavi kaynağı olarak kullanılmaktadır. İnsandan alınması dışında başka bir şekilde elde edilmeyen kanın gönüllüler tarafından bağışlanması çoğu zaman hayat kurtarıcıdır. Kan bağışı hastanın sağlığına kavuşması yanında bağışçı açısından da karşılıksız yardım etmek yardımseverliği göstermektedir. Literatürde bir başkasına yardım etme, onun iyiliği için çaba sarf etme ve bunun karşılıksız olarak yapılması özgecilik olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede ele alındığında da kan bağışında bulunmanın bir özgecilik göstergesi ya da özgeci bir davranış olarak değerlendirilebilir. Örgütlerde özgeci davranış gösteren çalışanların daha motive daha verimli ve tatmin düzeylerinin daha yüksek oldukları ifade edilmektedir. Bu çalışmada da bir kamu hastanesinde görev yapan hemşirelerin kan bağışı ve özgecilik tutumları arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Bu amaçla yapmış olduğum tez çalışmamda;

Konumun seçiminden sonlanmasına kadar bana her türlü desteği veren danışman hocam sayın Doç. Dr. Sinan BULUT'a teşekkürlerimi sunuyorum.

İstatistiksel analizleri kısmında bana yardımcı olan SBÜ Gülhane Külliyesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde görevli istatistik uzmanı Sayın Volkan TÜRKMEN'e

Akademik yolculuğumda önemli yeri olan Sayın Doç. Dr. Ayten TURAN KURTARAN'a

Eğitim hayatımda bana her türlü desteği veren kıymetli aileme teşekkür ederim.

Sektörde çalışırken bana yüksek lisans fırsatı sunan ve hiçbir desteğini esirgemeyen Sayın Dr. Betül ARSLAN KESKİN'e ve Korkmaz ÇAĞLAR'a ve akademik hayatımda bana rota çizmemi sağlayan kıymetli hocam Dr. İlknur ALTUN ŞATIROĞLU'na sonsuz saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY ..... **iii**
ETİK BEYANNAMESİ ..... **iv**
ÖN SÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
KISALTMALAR VE SEMBOLLER ..... **viii**
ÇİZELGELER LİSTESİ ..... **ix**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **x**
ÖZET ..... **xi**
SUMMARY ..... **xii**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Araştırmanın Amacı 2
1.2 Araştırmanın Önemi 3
1.3 Araştırmanın Problemi 3
1.4 Sayıltılar 4
1.5 Sınırlılıklar 4
2. GENEL BİLGİLER **6**
2.1 Kan Bağışı 6
2.2 Kan Bağışının Tarihsel Süreci 7
2.2.1 Dünyada kan bağışının tarihsel süreci 7
2.2.2 Türkiye'de kan bağışının tarihsel süreci 8
2.3 Kan Bağışçısı 9
2.4 Kan Bağışının Faydaları 10
2.5 Toplumda Kan Bağışlama Konusunda Ön Yargılar 11
2.6 Kan Bağışı Konusunda Farkındalığı Artırmaya Yönelik Bilgilendirmeler 11
2.7 Kan Bağışı Konusunda Türk Kızılay'ının Rolü 12
2.8 Türk Kızılay'ının 2020-2021 Kan Hizmetleri İstatistikleri 13
2.9 Kan Bağışı ve Transfüzyonu Konusunda Yasal Mevzuatlar 17
3. ÖZGECİLİK **18**
4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ **19**
4.1 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 19
4.2 Veri Toplama Araçları 19
4.2.1 Özgecilik ölçeği 20
4.2.2 Kan bağışı tutum ölçeği 20
4.3 Ölçeklere Ait Geçerlik ve Güvenirlik 20
4.3.1 Kan bağışı tutum ölçeğine ilişkin analizler 20
4.3.2 Özgecilik ölçeği'ne ilişkin analizler 25
5. BULGULAR **29**
5.1 Demografik Değişkenlere Ait Bulgular 29
5.2. Kan Bağışı Tutum Ölçeği ve Özgecilik Ölçeği Verilerinin Demografik Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi 31
6. TARTIŞMA **36**

7. SONUÇ VE ÖNERİLER 45
KAYNAKLAR 46
EKLER 50
EK 1: Etik Kurul İzni 50
EK 2: İl Sağlık İzin Formu 51
EK 3: Kan Bağışı Tutum Ölçeği İzini 52
EK 4: Özgecilik Ölçeği Kullanım İzni 53
EK 5: Onam Formu 54
EK 6: Kişisel Bilgi Formu 55
EK 7: Kan Bağışı Tutum Ölçeği 56
EK 8: Özgecilik Tutum Ölçeği 57
EK 9: Özgeçmiş 58

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

DSÖ **:** Dünya Sağlık Örgütü

HCV **:** Hepatit C Virüsü

HTLV **:** İnsan T Hücresi Lenfotropik Virüsü

KMO **:** Kaiser Mayer Olkin

SBÜ **:** Sağlık Bilimleri Üniversitesi

TBA **:** Temel Bileşenler Analizi

TCSB **:** Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı

TDK **:** Türk Dil Kurumu

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1: Dünyadaki kan bağışının tarihsel süreci 8
Çizelge 2.2: Türkiye'deki kan bağışının tarihsel süreci 9
Çizelge 2.3: Yıllara göre bağışlanan kan sayısı kadar dikilen fidan sayısı 12
Çizelge 2.4: 2022-2021 Yıllarında toplanan kan bağışı sayısı ve Türkiye'nin ihtiyacının karşılanma oranı 13
Çizelge 2.5: Kan bağışı için başvurular ve reddedilme sayısı 14
Çizelge 4.1: Kan bağışı tutum ölçeği KMO ve Bartlett's analizi sonuçları 20
Çizelge 4.2: Kan bağışı tutum ölçeği faktör analizi sonuçları 21
Çizelge 4.3: Kan bağışı tutum ölçeği alt boyutları arasında ilişki olup olmadığının Kolerasyon analizi 23
Çizelge 4.4: Kan bağışı tutum ölçeği ve alt boyutlarının güvenirlik analizi 24
Çizelge 4.5: Kan bağışı tutum ölçeğine ait normallik testleri 24
Çizelge 4.6: Özgecilik ölçeği KMO ve Bartlett's analizi sonuçları 25
Çizelge 4.7: Özgecilik ölçeği faktör analizi sonuçları 26
Çizelge 4.8: Özgecilik ölçeği ve güvenirlik analizi 27
Çizelge 4.9: Özgecilik ölçeğine ait normallik testi 27
Çizelge 5.1: Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı 30
Çizelge 5.2: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutum ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu 31
Çizelge 5.3: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin eğitim durumuna göre farklılaşma durumu 32
Çizelge 5.4: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin yaş değişkenine göre farklılaşma durumu 32
Çizelge 5.5: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin iş tecrübeleri değişkenine göre farklılaşma durumu 32
Çizelge 5.6: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin çalışılan birim değişkenine göre farklılaşma durumu 33
Çizelge 5.7: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin kan bağışında buluma durumu değişkenine göre farklılaşma durumu 33
Çizelge 5.8: Kan bağışı tutum ölçeği ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasındaki ilişkinin kolerasyon analizi incelenmesi 34
Çizelge 5.9: Özgecilik ölçeği ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasındaki ilişkinin kolerasyon analizi incelenmesi 34
Çizelge 5.10: Kan bağışı tutumu ile özgecilik tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi 34
Çizelge 5.11: Hipotezlerin kabulü veya reddi 35

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1. 2021 Yılı cinsiyete göre kan bağışlama oranı..... 14
Şekil 2.2: 2021 Yılı kan bağışçılarının yaş dağılımları 15
Şekil 2.3: 2021 Yılı eğitim durumuna göre kan bağışlama oranları..... 15
Şekil 2.4: 2021 Yılı kan bağışçılarının meslek dağılımları 16
Şekil 2.5: 2021 Yılı kan bağışçılarının kan grubu dağılımı..... 17
Şekil 4.1: Kan bağışı ölçeği q-q grafiği 25
Şekil 4.2: Özgecilik ölçeği q-q grafiği..... 28

HEMŞİRELERİN KAN BAĞIŞI VE ÖZGECİLİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BİR EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÖRNEĞİ

ÖZET

KOCA, Abdulkadir. Hemşirelerin Kan Bağışı ve Özgecilik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Eğitim ve Araştırama Hastanesi Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Çankırı, 2023.

Kan bağışı, gönüllü bireylerin kana ihtiyacı olan insanlara hiçbir zorlama olmadan kan bağışlamasıdır. Kan bağışı özgecilik kavramı ile yakından ilişki halindedir. Özgecilik kavramı yardımseverlik, karşılık beklemeden yapılan iyilik anlamına gelmektedir. Literatüre bakıldığında özgecilik kavramı ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Özellikle yardımlaşmayı temel alan meslek gruplarında sürekli araştırmalar yapılmıştır. Özgecilik ölçeğinin kullanıldığı araştırmalarda puanlar genelde yüksek çıkmıştır. Kan bağışı ile ilgili çalışmalarda ise araştırma yapılan grupların genelde kan bağışı konusunda bilgileri yüksek ancak bağışlama oranları yeteri kadar olmadığı görülmüştür. Kan bağışlamama konusunda önemli bir nokta da kan bağışı ile ilgili ön yargılardır. Bu ön yargıların akademik çalışmalar sayesinde bakanlıkların ve sivil toplum örgütlerinin yapacak oldukları bilgilendirmeler, faaliyetler kan bağışlama düzeyini artıracaktır. Toplumda sağlık çalışanları mesleki özelliklerinden dolayı hem yardımseverlik özellikleri hem de kan bağışlama oranları yüksek olduğu düşünülmektedir. Ancak bu alanda yapılmış araştırmaların sayısı çok az olduğundan dolayı net olarak bilinememektedir. Bu tezin amacı bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşirelerin kan bağışı tutumları ile özgecilik tutumlarının incelenmesidir. Bu amaçla Rushton ve arkadaşları tarafından geliştirilen Tekeş ve Hasta tarafından Türkçe'ye uyarlanan Özgecilik Ölçeği ve Çelik ve Güven tarafından geliştirilen Kan Bağışı Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde gerçekleştirilmiş ve 238 hemşire katılmıştır. Çalışmanın analizinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen analizlerin sonucuna göre özgecilik tutumu ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve kan bağışı ile toplumsal görüş ve anlayış arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kan bağışı tutumu ile özgecilik tutumu arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kan Bağışı, Özgecilik, Hastaneler, Hemşireler

ANALYSIS OF THE CORRELATION BETWEEN BLOOD DONATION AND ALTRUISM ATTITUDE OF NURSES: ACASE STUDY AT AN EDUCATION AND RESEARCH HOSPITAL

SUMMARY

KOCA, Abdulkadir. Analysis of the Correlation Between Blood Donation and Altruism Attitude of Nurses: A Case Study at an Education and Research Hospital (Master's Thesis), Çankırı, 2023.

Blood donation means donation of blood by volunteers, without any coercion, to other people in need. Altruism concept can be defined as benevolence and doing good without waiting something in return. When you look at the literature, there are many studies related to the concept of altruism. Continuous research have especially been conducted at occupational groups based on solidarity. The scores have generally been found to be high in research where altruism scale was used. In studies related to blood donation, it was seen that the groups under research were generally highly knowledgeable regarding blood donation but not sufficient in terms of their rate of donation. An important aspect concerning this reluctance in donating blood is the prejudices related to blood donation. Informative explanations and activities provided by ministries and non-governmental organizations via academic research shall aid in mitigating these prejudices and elevate the rate of blood donation. It is considered that health workers in society would have high level of benevolence as well as high rate of blood donation owing to their occupational features. However, since research made in this area is quite scarce, the said argument does not have sufficient basis. The purpose of this thesis is to analyze the blood donation behavior and altruism attitude of nurses working at an education and research hospital. For this purpose, Altruism Scale developed by Rushton et al, adapted to Turkish by Tekeş and Hasta, and the Blood Donation Attitude Scale developed by Çelik and Güven have been utilized. The research was conducted at Gülhane Education and Research Hospital and 238 nurses took part in the research. One-Way Analysis of Variance (ANOVE) and Pearson Correlation analysis was utilized in the analysis of the study. According to the result of the analyses obtained, it was seen that there is a significant correlation between altruism attitude and social-societal responsibility and again a significant correlation between blood donation and societal opinion-understanding. Thus, a positive correlation was seen between blood donation attitude and altruism attitude.

Key Words: Blood Donation, Altruism, Hospitals, Nurses

1. GİRİŞ

Kan, ikamesi olmayan, yapay ortamlarda elde edilemeyen sadece insan vücudunda üretilerek insandan insana transfer edilerek ihtiyacı olan bireylerin hayatını sürdürebilmesi için kullanılan bir üründür. İnsanlar yaralanmalar, ağır kazalar, ameliyat sırasında fazla kan kaybı, anemi, lösemi, hemofili, kanser gibi durum ve hastalıklarda kana ihtiyaç duyarlar (Yıldız'dan aktaran Savaş,2019) (Savaş, 2019). Bu ihtiyacı karşılayacak yöntem ise kan bağışında bulunmaktır.

Kan bağışı, hiçbir karşılık beklemeden kan vermeye elverişli, gönüllü bireylerin kan toplama merkezlerine belirli miktarda kanlarını vermeleridir. Kan bağışı sayesinde ihtiyacı olan insanların hayatları kurtulmaktadır. Bu da kan bağışçıları sayesinde mümkündür.

Kan bağışçısı, kan bağışında bulunanlara verilen isimdir. Kan bağışçısının kan vermek için belirlenen kriterlere uygun olması gerekir. Bu kriterler Türk Kızılay'ı tarafından belirlenmiştir. Bu kriterler arasında; kan bağışında bulunacak kişinin gönüllü, hiçbir karşılık beklemeyen, sağlıklı, bulaşıcı hastalığı olmayan vb. olarak yer almaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2016).

Kan bağışının bağışı yapan kişi için birçok faydası bulunmaktadır. Bunlar; kemik iliğinin yapısını canlı tutar. Verilen kanın yerine yeni dinamik genç hücreler oluşur. Kan bağışçısı verdiği her kanda ücretsiz olarak hastalıklarına da bakılır eğer varsa erkenden tespit edilmiş olur. Düzenli olarak kan bağışında bulunan bireylerde kalp ve damar hastalıkları riskinin azaldığı da görülmüştür (Karaosmanoğlu, 2017).

Kan bağışının fark edilmeyen ancak insanlar üzerinde en önemli etkilerinden birisi de yardımlaşmadır. Yardımlaşma, insanların yardıma ihtiyacı olduğu bir konuda birbirlerine yardım etmeleridir. Yardımlaşma ile iç içe olan bir kavram da ise özgeciliktir.

Özgecilik, başkalarının iyiliğini, refahını artırmak ve bunun için motive olmaktır (Güngör, 2019). Özgecilik genel olarak tanımlanırsa başkasına iyilik yaparken hiçbir çıkar gözetmemektir. Ancak birisi başka birisine iyilik yaparken

karşısındaki kişiden bir beklenti içine girdiyse yaptığı iyiliğin faydası olsa bile bu gerçek anlamda özgeci davranış olarak değerlendirilmemektedir (Ak, 2013).

Kan bağışı ve özgecilik birbiriyle yakın ilişki halindedir. Her iki kavramın içinde ortak olarak bulunduğu kavram yardımseverliktir. Yardımseverlik bir davranış biçimidir. Karşılık beklenmeden, çıkar gözetilmeden yapılma özelliğine sahiptir. Bireyin içinden geldiği için yaptığı davranışlardır. Bu kapsamda yapılan çalışmanın amacı hemşirelerin kan bağışı ve özgecilik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Bu çalışma 5 Bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde kan, kan bağışı, kan bağışçısı ve özgecilik kavramlarına ilişkin literatür bilgisi verilmiş, çalışmanın amacı, önemi hipotezler, sayıltıları ve sınırları belirtilmiştir.

İkinci bölümde kan bağışının, kan bağışına yönelik Dünyadaki ve Türkiye'deki tarihsel süreç, kan bağışının faydaları, toplumda kan bağışlama konusunda ön yargılar, kan bağışında Türk Kızılay'ının rolü, kan bağışı ve transfüzyonu konusunda yasal mevzuatlara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde özgecilik kavramı ile ilgili yapılmış olan tanımlar, özgecilik kavramının tarihsel gelişimi, özgecilik ile kan bağışı arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde araştırmanın yöntemi, kullanılan ölçekler ve yapılan analizler sonucunda elde edilen geçerlik güvenirlik sonuçlarına yer verilmiştir.

Beşinci bölümde çalışmanın sonucunda ortaya çıkan bulguları, bulgularından ve yapılan literatür taramalarından yola çıkılmıştır. Sonuç ve tartışma kısmında bu bilgilerin ışığında yeni çalışma yapacak kişi ve kurumlara yol haritası olarak önerilere yer verilmiştir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Kan Türkiye'de sürekli bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacı karşılayabilmek için kan bağışlarından yararlanılmaktadır. 2021 yılı kan bağışı verileri değerlendirildiğinde, kan bağışında bulunan gönüllü vatandaşların %86'sını erkekler oluştururken %14'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. Ayrıca en fazla kan bağışında bulunan vatandaşlar lise mezunu iken, ikinci sırada ilköğretim mezunları yer almıştır. Mesleki açıdan yapılan değerlendirmede ise serbest meslek sahipleri kan bağışında ilk sırada yer alırken

öğrenciler, askerler, ev hanımları bunu takip etmiştir. Özgecilik de ise Kıvanç (2020)'ın yapmış olduğu bir çalışmada hemşirelerin %60'ı özgecilik kavramını okuldan duyduğunu, %67,2 si hastalara yardım ettiklerinde kendilerinin de her zaman mutlu olduklarını %93,1'i hastalara yardım etmenin merhamet duygusuyla ilişkili olduğunu, %93,1'i hastalara yardım etme ile merhamet duygusunun bakım hizmetlerinin kalitesini arttırdığı bulunmuştur. Bu çerçevede bu tezde bir eğitim ve araştırma hastanesinde görev yapan hemşirelerin kan bağışı tutumunu belirlemek ve kan bağışı ile özgecilik tutumları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amaçlanmıştır.

1.2 Araştırmanın Önemi

Sağlık meslekleri, hem eğitimleri süresince sağlığın korunmasına yönelik edinilen bilgi, beceri ve tutum hem de sunulan hizmetin önemi nedeniyle diğer meslek gruplarından farklı olarak değerlendirilebilir. Bu mesleklerden biri olan hemşirelik hizmetleri hasta ile doğrudan temas halinde olan sağlığın korunması geliştirilmesi ve hasta bakımı için gerekli bilgiye sahip çalışanlarca gerçekleştirilmektedir. Önemli bir görev üstlenmiş olan hemşirelerin kan bağışı ve özgecilik tutumlarının belirlenmesi mesleğin bu anlamda da bir etkisinin ortaya konulması açısından bu araştırmayı özgün kılmaktadır. Literatür incelendiğinde çeşitli meslek gruplarında benzer çalışmalara rastlanmakla birlikte hemşireler özelinde yapılan çalışma sayısı çok sınırlıdır. Bu kapsamda bu çalışma literatüre kaynak oluşturması açısından değerlidir.

1.3 Araştırmanın Problemi

Hemşirelerin özgeci tutumlarının kan bağışı tutumlarına etkisi var mıdır? Hemşirelerin kan bağışı tutumu ve özgecilik tutumları cinsiyete, yaşa, eğitim durumuna ve çalışılan birime göre farklılık göstermekte midir? Kan bağışı tutumu ile özgecilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Soruları araştırmanın temel problemlerini oluşturmaktadır.

Hipotezler

H1: Katılımcıların kan bağışı tutumu cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

H2: Katılımcıların özgecilik tutumu cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

H3: Katılımcıların kan bağışı tutumu yaşa göre farklılaşmaktadır.

H4: Katılımcıların özgecilik tutumu yaşa göre farklılaşmaktadır.

H5: Katılımcıların kan bağışı tutumu eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.

H6: Katılımcıların özgecilik tutumu eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.

H7: Katılımcıların kan bağışı tutumu çalışılan birime göre farklılaşmaktadır.

H8: Katılımcıların özgecilik tutumu çalışılan birime göre farklılaşmaktadır.

H9: Katılımcıların kan bağışı tutumu iş tecrübesine göre farklılaşmaktadır.

H10: Katılımcıların özgecilik tutumu iş tecrübesine göre farklılaşmaktadır.

H11: Katılımcıların kan bağışı tutumu ile kan bağışında bulunma durumuna göre farklılaşmaktadır.

H12: Katılımcıların özgecilik tutumu ile kan bağışında bulunma durumuna göre farklılaşmaktadır.

H13: Katılımcıların kan bağışı tutum ölçeği ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasında ilişki vardır.

H14: Katılımcıların özgecilik tutumu ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H15: Katılımcıların kan bağışı tutumu ile özgecilik tutumu arasında ilişki vardır.

1.4 Sayıltılar

Araştırma için kullanılan veri toplama yönteminin amacına uygun olduğu, araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerli ve güvenilir olduğu, araştırmaya katılan hemşirelerin gönüllü onam formunu okuyarak ölçekleri samimiyetle cevapladıkları, hemşirelerin kan bağışı tutum ölçeği ve özgecilik ölçeğine verdikleri cevaplar ile ölçekler arasındaki ilişkiyi yansıtacağı varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma Türkiye genelinde bulunan tüm hastanelerde uygulanmadığı için tüm hastanelerde çalışan hemşirelere genellenemez. Araştırmada kullanılan ölçekler SBÜ Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde aktif olarak çalışan hemşirelere

uygulanmıştır. Araştırmaya katılmak istemeyen ve çok yoğun oldukları için ulaşılamayan hemşireler bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

Yardımlaşma; ortaya çıkmış bir sorunu çözmek veya ortaya çıkabilecek sorunlara karşı önceden tedbir almak, kurumların veya bireylerin menfaat gözetmeden kendi gücü ve imkanlarını kullanarak destek veya katkı sağlamasıdır (Aydın, 2018).

Ortaya çıkmış bir sorunun çözümü için bir araya gelen insanların yardımlaşmasından dolayı kişisel ve toplumsal yararları vardır. Kişisel olarak faydaları arasında yardımı yapan bireye mutluluk vermesi, yardım ettiği kişinin mutluluğundan etkilenip daha çok insana yardım etmek istemesi, yaşama daha olumlu bir şekilde bakabilmesi, olumlu düşünebilmesi; toplumsal yararları arasında yardımlaşma yapılarak işlerin daha hızlı yürümesini sağlamak, toplumsal olarak deprem, sel, gibi afetlerde maruz kalındığında kurtarılan yardım edilen insanların iyilik yapma isteklerinin daha fazla artmasıdır.

Kan bağışı, yardımlaşma konusunda önemli bir konudur. Toplumsal bir sosyal sorumluluktur. Kan bağışında bulunmak toplumun yardımlaşma düzeyini artırır. Kan bağışlayan kişilerin sayısı artıkça kan bağışı konusunda toplumu daha çok teşvik eder. Kan bağışı yardımlaşma ile iç içe olduğu kadar özgecilik ile de iç içe yer almaktadır.

Özgecilik; bir kişinin başkalarının faydasına olacak durum düşünce davranışları kendi çıkarından vazgeçerek gerçekleştirmesidir (Şimşek , 2022). Başka bir tanımlamaya göre özgecilik, ödül beklemeksizin yapılan iyilik olarak da adlandırılabilir (Ergül, 2022). Bu tanımlardan yola çıkılarak özgeciliğin özelliklerini sıralayabiliriz. Bunlar; karşılık beklememek, sonucunda fiziki bir ödül almamak, kendi çıkarını gözetmemek, toplum yararını düşünmek, içinden geldiği için yapılan davranışlardır. Kan bağışı da hiçbir karşılık, ödül beklemeden yapıldığı zaman özgeci bir davranış olmuş olur. Bu amaçla yapılan çalışmada kan bağışı ve özgecilik tutumları konusu incelenmiştir.

2.1 Kan Bağışı

"Kan bağışı, tam kan veya kan bileşenlerinden en az birinin bağışlanması işlemidir" (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2016, s. 26). (Ülman'dan aktaran

Kavak 2017) Başka bir tanıma göre kan bağışı, gönüllü ve kan bağışına uygun bağışçıdan çeşitli kan ürünlerini elde etmek amacıyla kan merkezleri tarafından kan alınmasıdır. Donör bağışta bulunacak kişi olarak tanımlanabilir. Kan bağışında bulunacak donörler de hem bağışçının sağlığını korumak hem de kan transfer edilecek kişiyi korumak için bazı şartlar belirlemiştir. Bu şartlar; bağışçı 19 yaşından gün almış olmalı 66 yaşından gün almamış olmalı, ilk kez kan bağışlayacak kişiler 61 yaşından gün almış olmamalı, bağışçı en az 50 kilo olmalı, nabız düzenli ve 50-100/dk olmalıdır (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2016).

Kan bağışı süreci belirlenmiş kurallara göre yapılır. Öncelikle bağışçıya kan bağışçısı kayıt formu ve kan bağışçısı sorgulama formu doldurtulur. Bu formların içeriğinde niçin tıbbi geçmişin sorgulandığı, değerlendirme sonucunda kalıcı veya geçici olarak red durumunun oluşması, bağıştan elde edilen kanın herhangi bir ihtiyacı olan hastaya verileceği, bağış sürecinde oluşabilecek riskler, bağışçıların istedikleri zaman kan bağışından vazgeçebilecekleri ifade edilmektedir. Sürecin devamında bağışçı adayının kimliğinin doğrulanması ve kayıt işlemleri yapılır. Kan bağışçı adayı hekim tarafından değerlendirilir. Uygun görülmesi halinde bağışçıdan kanı alınır (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2016).

Kan bağışında bulunabilecek yerler olarak Türk Kızılay'ının gezici ekipleri, sabit ekipleri ve hastanelerin kan bankası merkezleridir. Kan bağışçıları bu merkezlere kolaylıkla ulaşıp kan bağışlama kriterlerine uygun olarak kan bağışında bulunabilirler.

2.2 Kan Bağışının Tarihsel Süreci

Dünyada ve Türkiye'de kan bağışının tarihsel gelişimi aşağıdaki tablolarda incelenmiştir.

2.2.1 Dünyada kan bağışının tarihsel süreci

Kan bağışı günümüzde önemli olduğu kadar geçmişte yapılan çalışmalarda da önemli olduğu görülmektedir. Kan bağışının ilk çalışmaları 1492 yılında papa VII.Innocet'e kan transferi yapılmış ancak kan bağışlayan üç genç ve papa VII.Innocet hayatını kaybetmiştir. 1600'lü yıllarda hayvanlar üzerinde yapılan kan transferi çalışmalarında olumlu sonuçlar elde edilmiştir. 19.Yüzyılda James Blundell tarafından insandan insana kan transferleri çalışmaları yapılmıştır.1926 yılında İngiliz Kızılhac'ı

tarafından ilk kan servisi kurulmuştur. Çizelge 2.1'de görüldüğü gibi dünyadaki kan bağışının tarihsel gelişimi yer almaktadır.

Çizelge 2.1: Dünyadaki kan bağışının tarihsel süreci

Tarihler	Gelişmeler
1492	Papa VII.Innocet'e ilk kan transferi yapılmış ancak olumsuz sonuçlanmıştır.
1600'lü yıllar	Hayvanlar üzerinde yapılan kan nakli deneyleri başarılı sonuçlanmıştır.
1628	William Harwey kan dolaşımını tanımlamıştır.
1658	Mikroskopist Oca Swammerdam kan hücrelerini keşfetmiş ve açıklamıştır.
1667	Prof Jean Baptiste Denvs bir kuzudan insana kan nakli yapıp başarılı olmuş ancak daha sonra yapılan nakiller sonucunda başarısız olunduğu için bu yöntem dünyada yasaklanmıştır.
1818	James Blundell tarafından insandan insana kan nakli yapılmış ve cihaz geliştirilmiştir. Bu cihaz Fransa Prusya Savaşı'nda kullanılmıştır.
1900	Karl Landestıner tarafından dört kan grubu bulunmuş ve kan grubu uyumsuzlukları çözülmüştür.
1921	Dünyadaki ilk kan bankası kurulmuştur.
1926	İngiliz Kızıl Hac'ı ilk kan servisini kurmuştur.
1930	Rus Shamov tarafından ilk kez Kdavradan canlıya kan nakli gerçekleştirildi.
1948	Kanın toplanması için plastik torba geliştirldi.
1979	Yapılan çalışmalar sonucunda geliştirilen solüsyon ile kanın raf ömrü 35 güne çıkarıldı.
1990	Anti HCV testi uygulanmaya başladı.

Kaynak: Şıhbaraklıoğlu, 2014

2.2.2 Türkiye'de kan bağışının tarihsel süreci

Kan bağışı Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de ihtiyaçtan dolayı gelişim göstermiştir. Türkiye'de kan bağışı konusunda ilk çalışmalar Prof. Dr. Burhanettin TOKER tarafından başlatılmıştır. 1940'lı yıllarda bazı hastanelerde kan üniteleri kurulmuştur. 1957 yılında Ankara ve İstanbul'da Kızılay kan merkezleri açılmıştır.1980li yıllarda toplanan kanlar HIV testleri yapılmaya başlanılmıştır.2000'li yıllarda da kan bağışının gelişimi devam etmiştir. Tablo 2.2'de görüldüğü gibi Türkiye'de gelişen kan bağışının tarihsel gelişimi verilmiştir.

Çizelge 2.2: Türkiye'deki kan bağışının tarihsel süreci

Tarih	Gelişmeler
1921	Prof. Dr. Burhanettin TOKER tarafından transfüzyon çalışmaları başlatılmıştır.
1938	İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Hastanesi'nde transfüzyon yapılmıştır.
1940'lı yıllar	Türkiye'de bazı hastanelerde kan üniteleri kurulmaya başlamıştır.
1952	İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Hastanesi'nde plazma elde edilmiştir.
1953	Kızılay Kongre'sinde Kan Yardımı Teşkilatı'nın kurulması kararlaştırılmıştır.
1957	Ankara ve İstanbul'da Kızılay kan merkezleri açılmıştır..
1960	İzmir'de Kızılay kan merkezi açılmıştır.
1979	Geliştirilen solüsyon ile kanların raf ömrü 35 güne çıkarılmıştır.
1981	Kızılay kan merkezinde plastik torba kullanılmaya başlanılmıştır.
1985	Toplanan kanlara HIV testi yapılmaya başlanılmıştır.
1989	Anti HTLV-1 rutin testler arasına girmiştir.
1993	İstanbul Zeynep KAMİL Kızılay kan merkezi kurulmuştur.
1996	Kızılay kan merkezlerinde anti HCV taramalarına geçilmiştir.
2007	Türk Kızılayı Orta Anadolu Bölgesel kan merkezi Dünyada ilk akredite edilen kan merkezi olmuştur.

Kaynak: Atamer, 2009

2.3 Kan Bağışçısı

Kan bağışçısı, kendi özgür iradesi ile gönüllü olarak para veya paraya dönüşebilecek değerler gibi hiçbir çıkar gözetmeden kan ve kan ürünleri bağışlayan kişidir (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2016, s. 26). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün son tanımlamasına göre ise; kan veya kan ürünlerini hiçbir maddi çıkar gözetmeden bağışlayan kişiye gönüllü kan bağışçısı denilmektedir (Tulunay, 2007).

Kan bağışında bulunmak isteyen bağışçı için süreç şu şekildedir:

- Kan bağışçısı adayının bilgilendirilmesi
- Kan bağışçısı kayıt formu
- Kan bağışçısı sorgulama formu
- Kan bağışçısı adayının kimlik tespiti ve kayıt işlemleri
- Kan bağışçısı adayının hekim tarafından değerlendirilmesi

- Kan bağışçısı adayının fiziksel özelliklerinin ve hayati bulgularının kayıt edilmesi
- Kan bağışının gerçekleşmesi olarak sıralanabilir.

Kan bağışçısının kan bağışlamak için Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen özelliklere sahip olması gerekir. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir.

- 19 yaşından gün almalı 66 yaşından gün almamalı
- Erkeklerde kan bağışı sıklığı 3 ayda bir, kadınlarda 4 ayda bir olmalı
- Bağışçının vücut ağırlığı en az 50 kg olmalı
- Bağışçı kan bağışından iki saat önce yemek yemiş olmalı
- Bağışçı alkollü olmamalı
- Nabız, düzenli ve 50-100/dk olmalı
- Vücut sıcaklığı en fazla 37,5°C olmalı

Kan bağışçısı yapılan değerlendirmeler ve hekimin görüşü ile kan bağışında bulunabilir (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2016).

2.4 Kan Bağışının Faydaları

Kan bağışının çeşitli faydaları bulunmaktadır. Bu faydalar yapılan bazı çalışmalar sonucunda belirlenmiştir.

Karaosmanoğlu (2017)'nun yapmış olduğu çalışmada kan bağışçısına faydaları olarak kan bağışında bulunan bireylerin vücudunda hemen yeni genç kan hücrelerinin oluştuğu, stres, yorgunluk, kalp krizi gibi durumların azaldığını belirtmiştir.

Kan bağışında bulunan kişinin hücrelerindeki yüksek miktarda bulunan yağ oranı düşer. Ayrıca bulaşıcı hastalıklara yönelik taramalardan da geçmiş olur (Altındiş ve ark., 2019).

Kan bağışı her ne kadar bağışçıya, bağış yapılan hastaya ve topluma faydaları sağlasa da kişilerde kan bağışına yönelik olumsuz düşünceler ve ön yargılar olduğu da görülmüştür.

2.5 Toplumda Kan Bağışlama Konusunda Ön Yargılar

Kan bağışında bulunmayanların sahip olduğu bazı ön yargılar vardır. Öz (2019) bu ön yargıları şu şekilde sıralamıştır.

"Kanımı verirsem kanım eksilir.

Kan bağışlama esnasında bulaşıcı hastalıklara maruz kalabilirim.

Kan verirsem kilo alırım.

Kan vermek istiyorum ancak bir yakınıma lazım olur diye bekliyorum.

Benim kan grubum çok bulunan bir grup olduğundan benim kanıma ihtiyaç olmaz."

Toplumdaki bu gibi tıbbi temelleri olmayan önyargılardan dolayı insanlar kan vermekten kaçınmaktadır. Bu ön yargılardan dolayı kan bağışında bulunmayan bireyler içinde yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir.

2.6 Kan Bağışı Konusunda Farkındalığı Artırmaya Yönelik Bilgilendirmeler

Toplumu kan bağışı konusunda bilgilendirmek amaçlı kamu özel ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere pek çok kurum çeşitli bilgilendirici faaliyetler yapmaktadırlar. Bu kurumlar arasında kan bağışı ile ilgili en fazla bilgilendirici çalışmalar Sağlık Bakanlığı ve Kızılay tarafından yapılmaktadır. Kan bağışı konusunun en önemli bir paydaş olan Türk Kızılay'ının amaçlarından biri de kan ihtiyacı olan insanlara kan temini sağlamaktır. Türk Kızılay'ı bu kapsamda pek çok faaliyet yürütmektedir. Bunların başında kamu spotları ve afiş broşür gibi bilgilendirici görseller ile toplumu bilinçlendirmek gelmektedir. Bununla birlikte Türk Kızılay'ı çeşitli kurumlarla iş birliği yapmaktadır. Bu iş birliğinin bir örneği de 17.04.2014 yılında başlayıp 17.04.2019 tarihinde biten Tarım ve Orman Bakanlığı ile yapılan protokol olmuştur. Protokol ile 1 kan 1 fidan projesi yürütülmüş ve her kan bağışında, bağışçı kişi adına 1 fidan dikilmiştir (Çizelge 2.3).

Çizelge 2.3: Yıllara göre bağışlanan kan sayısı kadar dikilen fidan sayısı

Yıl	Adet
2014	1 228 280
2015	1 952 547
2016	1 829 850
2017	1 854 590
2018	2 025 080
2019	890 000

Kaynak: Türk Kızılay, 2021

Çizelge 2.3 incelendiğinde en fazla dikilen fidan 2018 yılında iken en az dikilen fidan sayısı 2019 yılında olduğu görülmüştür.

2.7 Kan Bağışı Konusunda Türk Kızılay'ının Rolü

Türk Kızılay'ı geçmişten günümüze çok önemli bir role sahiptir. Türk Kızılay'ı 1868 yılında Osmanlı Hasta Asker ve Yaralı Cemiyeti adı ile kurulmuştur. 1877 yılında Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti, 1923 yılında Türkiye Hilali Ahmer Cemiyeti, 1935'te Türkiye Kızılay Cemiyeti ve 1947 yılında Türkiye Kızılay'ı Derneği adını almıştır. Savaşlarda, sel, yangın gibi doğal afetlerde insanlara yardım etmektedir (Türk Kızılayı, 2021).

Türk Kızılay'ının temel ilkeleri insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet birlik ve evrenselliktir. Türk Kızılay'ı Derneği 2005 yılından itibaren vatandaşları mağdur etmeden doğru miktarda doğru şekilde ve doğru zamanda sürekli olarak ulusal düzeyde kan ihtiyacını karşılamak için "Güvenli Kan Temini Programı'nı yürütmektedir (Kan Hizmet Politikası, 2021).

Türk Kızılay'ının kan bağışı konusunda yaptığı faaliyetler ve kampanyalar ile kan bağışını ve bağışçısını artırmayı hedefledikleri görülmektedir. Bu faaliyetler ve kampanyalar şu şekildedir.

Kan bağışı konusunda toplum eğitimleri,

MEB ile imzalanan kan bağışçısı eğitimi ve kazanım faaliyetlerinin yürütülmesi protokolü,

Üniversitelerde kan bağışı farkındalık çalıştayları,

İmmün plazma bağışçısı kazanım faaliyetleri,

Ramazan ayında da kan bağışınla iyi ki varsın kan dostum faaliyeti,

Türkiye kan bağışı ligi,

1 kan 1 fidan ağaçlandırma projesi,

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kan bağışçı kazanım destek programı,

Kan bağışı online randevu sistemi,

İyi ki varsın kan dostum,

Okulumda "kan"panya var,

Kan dostum için pedallıyorum (Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2021).

Türk Kızılay'ı faaliyetler ve kampanyalar ile hem kan bağışını artırmıştır hem de insanların yardımlaşma duygusunu geliştirmeyi başarmıştır.

2.8 Türk Kızılay'ının 2020-2021 Kan Hizmetleri İstatistikleri

Türk Kızılay'ı Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2022 yılında yayınlanan kan bağışı ile ilgili istatistiki bilgiler aşağıda yer almıştır.

Çizelge 2.4: 2022-2021 Yıllarında toplanan kan bağışı sayısı ve Türkiye'nin ihtiyacının karşılanma oranı

İFADELER	**YILLAR**		
	2019	2020	2021
Toplanan Kan Bağışı (Ünite)	2 809 237	2 429 302	2 751 692
Türkiye Kan İhtiyacının Karşılanması	%90	%90	%90

Kaynak: Türk Kızılayı 2019,2020,2021

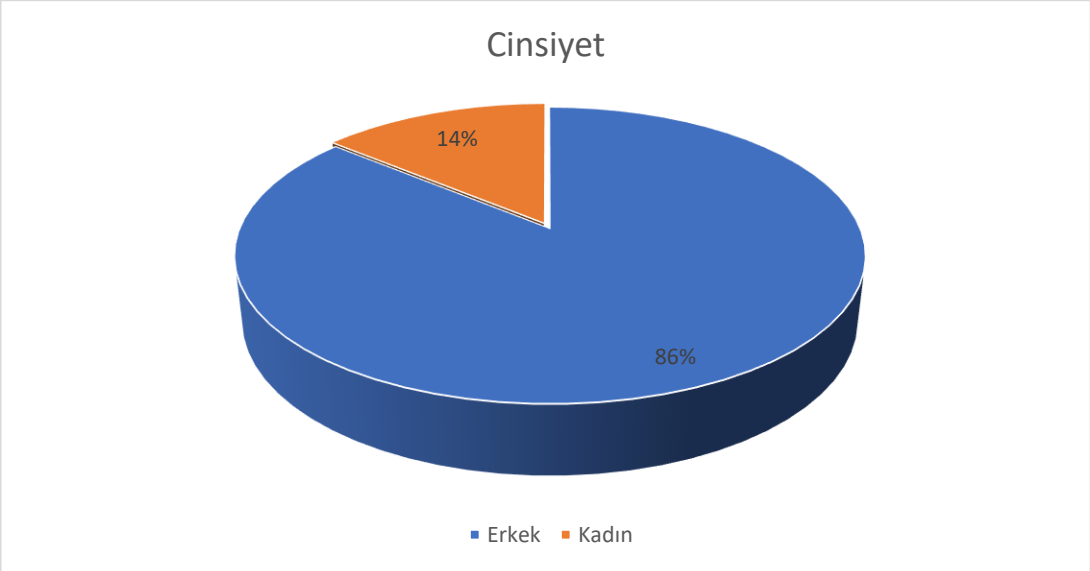
Çizelge 2.4'te Türk Kızılay'ına 2019-2020-2021 yıllarında bağışlanmış kanlar verilmiştir. Buna göre en yüksek 2019 yılında bağışlanmış olup 2020 yılında bir düşüş yaşanıp 2021 yılında bağışlanan kan sayılarında artış olduğu görülmüştür. Bağışlanan kanlar ise Türkiye'de ki kan ihtiyacının %90'nını karşıladığı yer verilmiştir.

Çizelge 2.5: Kan bağışı için başvurular ve reddedilme sayısı

Yıl	Toplam Başvuran	Başvurusu Reddedilen	Oran (%)
2017	2 782 194	390 619	14
2018	3 065 736	494 254	16,1
2019	3 298 262	489 025	14,8
2020	2 859 711	430 409	15,1

Kaynak: Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2021

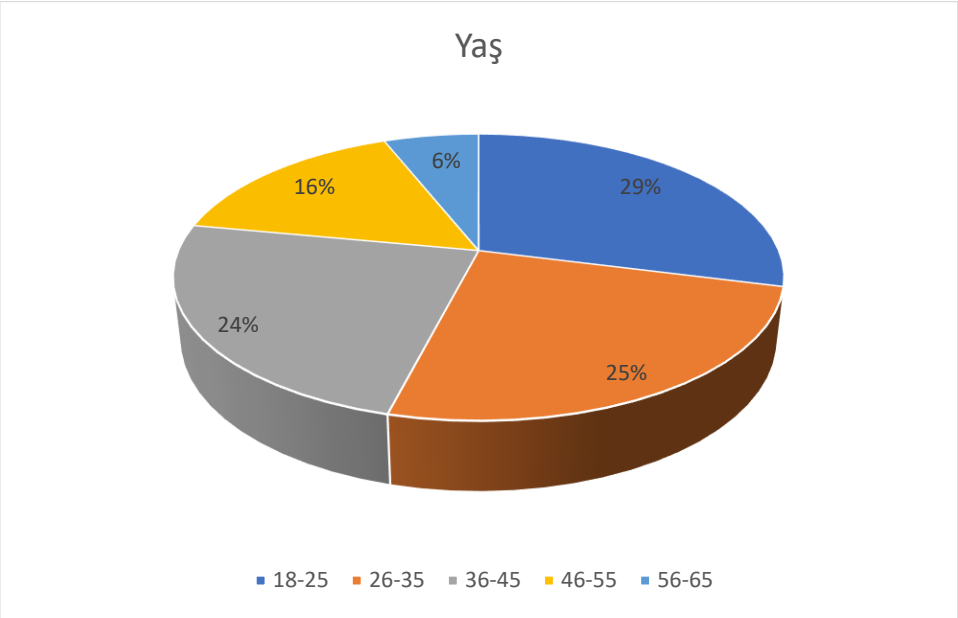
Çizelge 2.5'te kan bağışlamak için toplam başvuran ve başvurusu kan bağışı yapmak için uygun olmadığı için reddedilenlerin oranı yer almaktadır. Bu oranlar %14-16,1 arasında yer aldığı görülmüştür.

Şekil 2.1. 2021 Yılı cinsiyete göre kan bağışlama oranı

Kaynak: Türk Kızılayı 2019, 2020, 2021

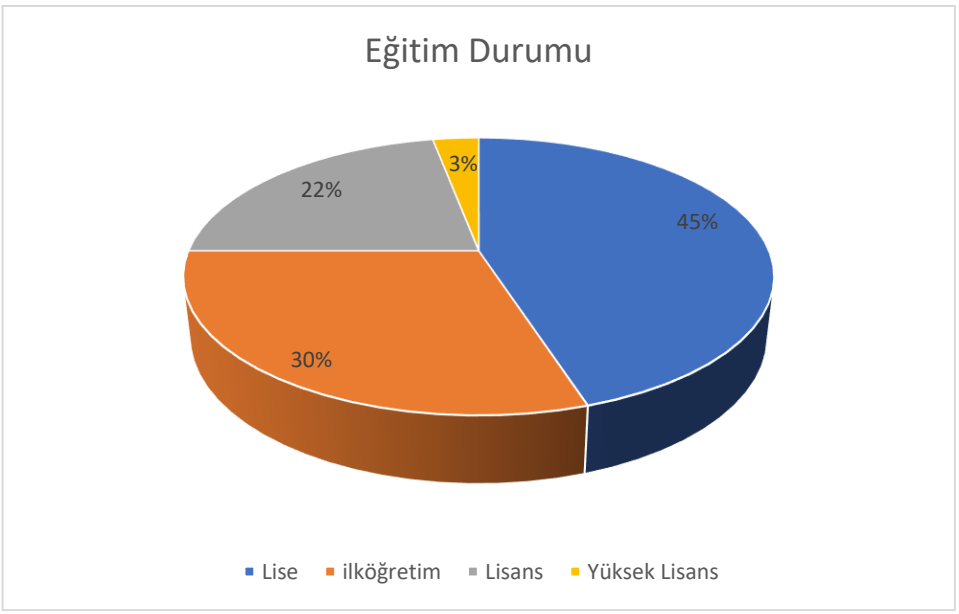
Şekil 2.1'de 2021 yılında kan bağışlayanların büyük bir kısmının erkeklerden oluştuğu görülmüştür.

Şekil 2.2: 2021 Yılı kan bağışçılarının yaş dağılımları

Kaynak: Türk Kızılayı 2019, 2020, 2021

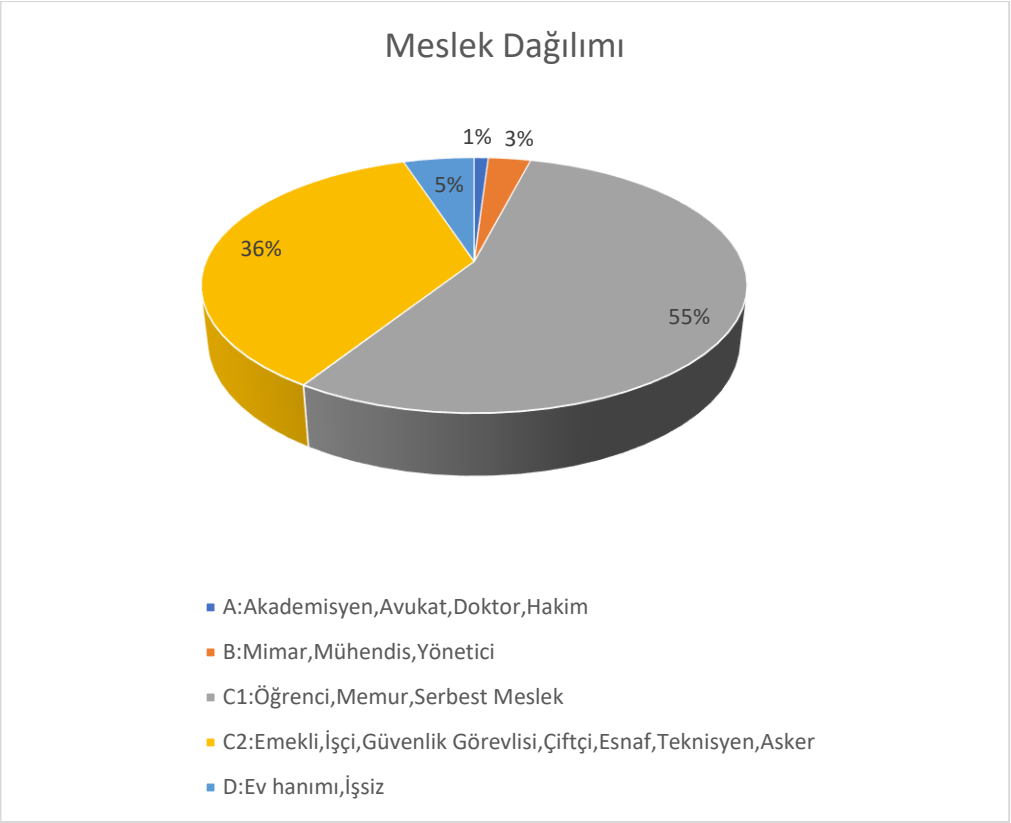
Şekil 2.2'de 2021 yılı kan bağışçılarının yaş dağılımları 18-25 yaş arası %29, 26-35 yaş arası %25, 36-45 yaş arası %24, 46-55 yaş arası %16, 56-65 yaş arası %6 olarak verilmiştir.

Şekil 2.3: 2021 Yılı eğitim durumuna göre kan bağışlama oranları

Kaynak: Türk Kızılayı 2019, 2020, 2021

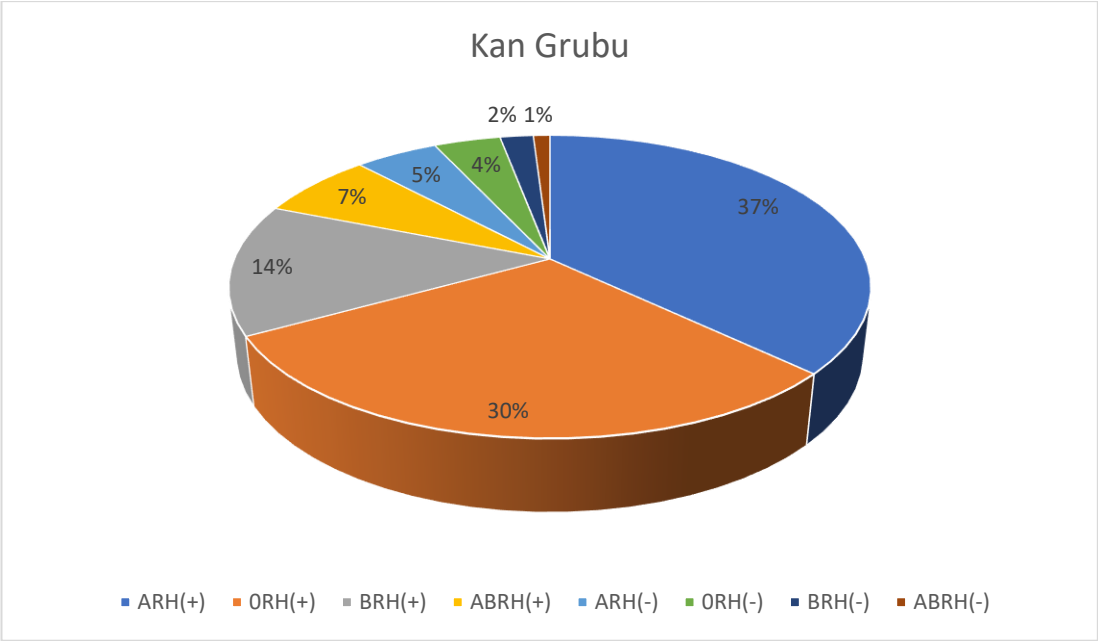
Şekil 2.3'te görüldüğü gibi 2021 yılında kan bağışlayanların %45'i lise, %30'u ilköğretim, %22'si lisans ve %3'ü yüksek mezunu olduğu görülmüştür.

Şekil 2.4: 2021 Yılı kan bağışçılarının meslek dağılımları

Kaynak: Türk Kızılayı 2019, 2020, 2021

Şekil 2.4'te görüldüğü gibi 2021 yılında kan bağışçılarının meslek durumlarına bakıldığında en yüksek oran %55 ile öğrenci, memur, serbest meslek grubu; %36 ile emekli, işçi, güvenlik görevlisi, çiftçi, esnaf, teknisyen, asker; %5 ile ev hanımı, işsiz grubu; %3 mimar, mühendis yönetici grubu ve en düşük oran ile %1 akademisyen, avukat, doktor ve hekim grubu yer almıştır.

Şekil 2.5: 2021 Yılı kan bağışçılarının kan grubu dağılımı

Kaynak: Türk Kızılayı 2019, 2020, 2021

Şekil 2.5'te görüldüğü gibi 2021 yılı kan bağışçılarının kan grup dağılımları; en yüksek A Rh (+) %37, 0 Rh (+) %30, B Rh (+) %14, AB Rh (+) %7, A Rh (-) %5, 0 Rh (-) %4, B Rh (-) %2, en düşük AB Rh (-) %1 olarak verilmiştir (Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2021).

2.9 Kan Bağışı ve Transfüzyonu Konusunda Yasal Mevzuatlar

Sağlık Bakanlığı tarafından 1983 yılında çıkarılan ve 2007 ve 2008 yıllarında güncellenen "Kan ve Kan Ürünleri Yönetmeliği" bu alanda yapılan ilk yasal çalışmadır. Kanunda kan ve kan ürünleri ile ilgili genel hükümler, yataklı tedavi kurumlarının kan ve kan ürünlerine ilişkin yükümlülükleri ve denetleme esasları yer almaktadır.

3. ÖZGECİLİK

Mateer ve Willover özgeciliği birinin diğerine iyilikle gerçekleştirdiği, diğerlerine fayda veren ve kişinin dışarıdan herhangi bir ödül beklemeksizin yaptığı davranış olarak tanımlamıştır (Karadağ ve Mutafçılar, 2009, s. 42)

Türk Dil Kurumu (TDK)'nun sözlüğünde yer alan özgecilik kelimesi kişisel çıkar gözetmeden başkalarına yardım etmek anlamındadır (TDK, 2021).

İncelenen çalışmalarda özgecilik, birisine fayda sağlamak amacı ile yapılan beklentisiz davranış, kendimiz için maliyetleri olsa bile başkalarının refahını artırmaya yönelik davranışlar olarak tanımlanmıştır (Güngör, 2019).

Akbaş (2021) bireyin içinden gelerek yaptığı, hiçbir karşılık beklemediği sadece başkalarının iyiliğini düşünerek yaptığı, kendi zamanını ve enerjisini harcadığı davranış biçimi olarak tanımlamıştır.

Kişinin hiçbir beklenti içine girmeden kendi isteği ile iyilik yapma duygusu içinde başkasına yardım etme olarak tanımlanabilir (Kaçar, 2010).

Özgecilik terimi ilk kez Agust Comte tarafından 19.yüzyılda System of Positive Polity adlı kitabında kullanmıştır. Latinceden türetilmiştir (Güngör, 2019). Comte göre özgecilik "Başkaları için yaşama arzusu" olarak tanımlamıştır (Comte, 1875). Comte'ye göre bu tanımı ile toplumun özgeci davranışlara sahip olmasını istemiştir. Özgecilik terimini sosyoloji ile birlikte Emile Durkheim kullanmıştır. Durkheim'e göre özgecilik ülkelerin veya toplumların gelişmişlik düzeyi arttıkça geri planda kalmaktadır (Günör, 2014, s. 20-21).

Sorokin ise özgeciliği sosyal konuda yaşanan sorunları çözmek için keşfetmiştir. Sorokin'e göre özgecilik "başkalarını fiziksel veya psikolojik olarak iyilik üreten ve koruyan" olarak tanımlamıştır. Sevginin, arkadaşlığın, yapılan ekip çalışmasının, özgeciliğe hizmet edeceği konusunda düşüncesini ortaya koymuştur (Mutafçılar, 2008).

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Ankara'da bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan 600 hemşire oluşturmaktadır.

Araştırmada örneklem büyüklüğü, evren sayısı bilinen durumlarda hesaplama yöntemi baz alınarak örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında kullanılan "$n=N*p*q*Z^2/ [(N-1)*d^2)] + (p*q*Z^2)$" formülünden yararlanılmış ve örneklem sayısı 234 olarak bulunmuştur (Karagöz , 2014, s. 152).

Formüle göre;

- N: Evren
- n: Örneklem sayısı
- p: Evren içinde ilgilendiğimiz özelliğin görülme sıklığı (0,50 alınmıştır)
- q: Evren içinde ilgilendiğimiz özelliğin görülmeme sıklığı (1-p)
- Z: Güven düzeyine göre standart değer (normal dağılım tablosunda bulunur %95 için 1,96)
- d: Göz yumulabilir yanılgı (0,05 alınmıştır)

$n = 600*0,5*0,5*(1,96)^2 / [(600-1)*0,05^2] + (0,5*0,5*1,96^2) = 234$

Araştırma verileri Çankırı Karatekin Üniversitesi etik kurulundan ve il sağlık müdürlüğü üzerinden Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi etik kurulundan izin alınmasını müteakip Şubat 2022 tarihinde toplanmış ve 238 kişiye ulaşılmıştır.

4.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla katılımcının yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çalışma süresi, çalışılan birim, kan bağışı sayısı ve bağışta bulunmaması durumunda nedeninin belirlenmesine

yönelik sorular sorulmuştur. Araştırmada ayrıca özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutum ölçeği de kullanılmıştır.

4.2.1 Özgecilik ölçeği

Araştırmada kullanılan Özgecilik ölçeği Rushton ve arkadaşları tarafından (1981) geliştirilmiştir (Rushton ve ark.,1981).Tekeş ve Hasta tarafından (2015) Türkçeye uyarlanmış ve geçerlilik güvenirlik çalışması yapılmıştır (Tekeş ve Hasta, 2015). Özgecilik ölçeği 20 sorudan oluşmaktadır.

4.2.2 Kan bağışı tutum ölçeği

Kan bağışı tutum ölçeği Çelik ve Güven tarafından (2015) geliştirilmiştir. Ölçek 24 sorudan oluşmaktadır. Ölçek soruları kan bağışını etkileyen durumlar, kan bağışının manevi, toplumsal ve bireysel boyutlarını içeren sorulardan oluşmaktadır. (Çelik ve Güven, 2015).

Kan bağışına yönelik tutum puanlarının hesaplanmasında 24-55 puan arası düşük, 56-87 puan arası orta, 88-120 puan arası yüksek tutum olarak gösterilmiştir.

4.3 Ölçeklere Ait Geçerlik ve Güvenirlik

4.3.1 Kan bağışı tutum ölçeğine ilişkin analizler

Çizelge 4.1: Kan bağışı tutum ölçeği KMO ve Bartlett's analizi sonuçları

KMO Uygunluk Ölçütü		**0,881**
Bartlett Küresellik Testi	Ki Kare İstatistiği	2845
	Serbestlik Derecesi	276
	Anlamlılık	p < 0,001

Çizelge 4.1 incelendiğinde KMO değerinin (0,88) bulunmuş ve bu değerin Kaiser'in (1974) belirlediği kesim noktalarına göre 0,80'i geçtiği için "mükemmel derecede" örneklem yeterliliğine sahip olduğu söylenebilir. Bartlett'in Küresellik testi sonucunda ($\chi 2$ = 2845, df =276, p <0,001) ayrıca testin anlamlılık değeri 0,001 değerinden küçük olması verilerin faktör analizi için elverişli olduğunu göstermektedir.

Yapılan faktör analizi sonucunda, bulunan ifadelerin veri setinde ağırlıklarına göre özdeğeri 1'den büyük olan ve faktör yükü 0,5'in üzerinde olan 3 faktör olarak görülmüştür. 1.Faktör (Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk) toplam varyansın

%30,50'sini, 2.Faktör (Endişe) %43,50 ve 3.Faktör (Toplumsal Görüş ve Anlayış) %51,30 olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.2: Kan bağışı tutum ölçeği faktör analizi sonuçları

Faktör No	Faktör Adı	Sorular	Faktör Yükü	Açıklanan Varyans
1. FAKTÖR	**Toplumsal Ve Sosyal Sorumluluk**	1.Kan vermek insani dayanışmanın bir göstergesidir.	0,81	30,50
		2.Kan vermek dinen uygun değildir.	0,43	
		3.Kan veren insan kendisini huzurlu hisseder.	0,76	
		4.Karşılık beklemeden kan vermek bir iyilik göstergesidir.	0,82	
		5.Kan vermek mutluluk kaynağıdır.	0,75	
		6.Kan verdikten sonra bazı toplumsal görevlerimi yerine getirmenin mutluluğunu yaşarım.	0,80	
		7.Kan vermek toplumsal bağlılığı artırır.	0,81	
		8.Vermiş olduğum kan, birinin hayatını kurtarabilir.	0,77	
		9.Kan vermek sosyal sorumluluk duygusunu güçlendirir.	0,85	
		10.Bağış sonrası personelin ilgili davranışları beni olumlu yönde etkiler.	0,71	
		11.Kan bağışını insanlığa faydalı bir iş olarak görüyorum.	0,84	
		12.Bence her insanın yapması gereken toplumsal bir sorumluluktur.	0,75	

Çizelge 4.2 (devam): Kan bağışı tutum ölçeği faktör analizi sonuçları

2. FAKTÖR	**Endişe**	13.Verdiğim kanın ihtiyaç sahiplerine ulaştığından emin olamadığım için kan verme konusunda tereddütlerim var.	0,52	43,50
		14.Kan verdiğim kurumun, kanı ihtiyaç sahiplerine ulaştırmadığını düşünmekteyim.	0,59	
		15.Bağış öncesi uygulanan, anketin uzunluğu kan vermekten vazgeçmeme neden olmaktadır.	0,79	
		16.Kan vermeden önce beklemek vazgeçmeme neden olmaktadır.	0,73	
		17.Kan vermeden önce benden önceki bağışçının fiziksel rahatsızlığı(damar bulunamaması, kanamanın fazla olması) kan vermemi etkiler.	0,63	
		18.Bağış öncesi vücutta fiziksel düşüş olması korkusundan dolayı kan bağışlamıyorum.	0,42	
		19.Çalışanların, mekanın ve tıbbi eşyaların hijyenik olması kan verme düşüncemi etkiler.	0,50	
		20.Kan alacak hemşirenin el becerisi bir sonraki kan bağışı fikrimi etkiler.	0,55	

Çizelge 4.2 (devam): Kan bağışı tutum ölçeği faktör analizi sonuçları

3. FAKTÖR Toplumsal Görüş ve Anlayış	21.Kan vermek sevap olduğu için kan bağışlıyorum.	0,66	51,30
	22.Birilerinin hayır duasını almak için kan bağışlıyorum.	0,58	
	23.Erkekler bayanlardan daha güçlü olduğu için daha fazla kan bağışlamalıdır.	0,56	
	24.Sağlık güvencem yoksa sağlık durumumu anlamak ve kan testi için kan bağışında bulunurum.	0,61	

Çizelge 4.2'de "Kan Bağışı Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut sayısına karar vermek için yapılan Temel Bileşenler Analizi (TBA) ile 24 madde 3 alt boyuttan oluşan bir yapıya ulaşılmıştır. "Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk" boyutunu oluşturan 12 maddenin (Madde1-12) faktör yükleri (0,43-0,85), 8 maddelik (13- 20) "Endişe" boyutunun faktör yükleri (0,42-0,79) ve 4 maddelik (21- 24) "Toplumsal Görüş ve Anlayış" boyutunun faktör yükleri ise (0,56-0,66) aralığında yer almıştır.

Çizelge 4.3: Kan bağışı tutum ölçeği alt boyutları arasında ilişki olup olmadığının Kolerasyon analizi

		Toplumsal Sosyal Sorumluluk	**Endişe**	**Toplumsal Görüş ve Anlayış**
Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk	Pearson Korelasyon	1,000	,295**	-,016
	Anlamlılık (2-yönlü)		,000	,801
	N	238	238	238
Endişe	Pearson Korelasyon	295**	1,000	,274**
	Anlamlılık (2-yönlü)	,000		,000
	N	238	238	238
Toplumsal Görüş ve Anlayış	Pearson Korelasyon	-0,16	274**	1,000
	Anlamlılık (2-yönlü)	,801	,000	
	N	238	238	238

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2-yönlü).

Çizelge 4.3'de toplumsal sosyal sorumluluk ile endişe boyutu arasında ($r=0,295$, $p<0,001$) ve toplumsal görüş ve anlayış ile endişe arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf derecede bir ilişki görülmüştür ($r=0,274$, $p<0,001$).

Çizelge 4.4: Kan bağışı tutum ölçeği ve alt boyutlarının güvenirlik analizi

	Madde Sayısı	**Cronbach Alfa (α)**	**Güvenilirlik Düzeyi**
Kan Bağışı Tutum Ölçeği	24	0,800	Yüksek Derecede Güvenilir
Alt Boyutlar			
Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk	1-12	0,932	Yüksek Derecede Güvenilir
Endişe	13-20	0,751	Oldukça Güvenilir
Toplumsal Görüş ve Anlayış	21-24	0,461	Düşük Derecede Güvenilir

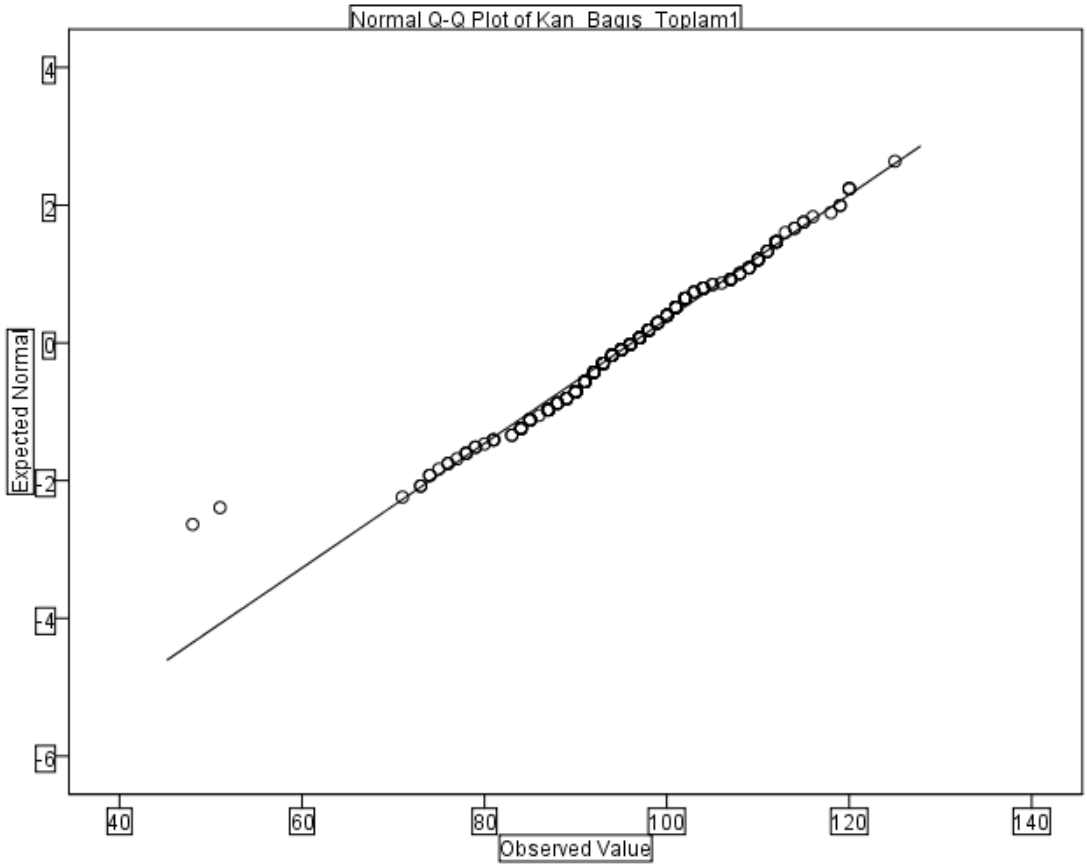
Çizelge 4.4 incelendiğinde; yapılan güvenirlik analizi sonucunda Kan Bağışı Tutum Ölçeği yüksek derecede güvenilir, 3 alt boyutu incelendiğinde yüksek derecede, oldukça ve düşük derecede güvenilir olduğu görülmüştür (Kalaycı, 2014, s. 405).

Çizelge 4.5: Kan bağışı tutum ölçeğine ait normallik testleri

Kolmogorov-Smirnov[a]		
Statistic	Df	sig
,070	238	,007

a. Lilliefors Significance Correction

Çizelge 4.5'de görüldüğü gibi p>0,05 olduğundan kan bağışı ölçeği normal dağılım göstermiştir.

Şekil 4.1: Kan bağışı ölçeği q-q grafiği

Şekil 4.1'de görüldüğü gibi kan bağışı tutum ölçeği normal dağılım göstermiştir.

4.3.2 Özgecilik ölçeği'ne ilişkin analizler

Çizelge 4.6: Özgecilik ölçeği KMO ve Bartlett's analizi sonuçları

KMO Uygunluk Ölçütü		0,862
Bartlett Küresellik Testi	Ki Kare İstatistiği	1479
	Serbestlik Derecesi	190
	Anlamlılık	p < 0,001)

Çizelge 4.6' da görüldüğü gibi KMO değerinin (0,862), Bartlett'in Küresellik testi ($\chi 2$ = 1479, df =190, p < 0,001) olarak bulunduğundan veriler arasında yeterli korelasyonun olduğu ve korelasyon matrisinin birim matristen anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür (Field, 2013, s 855). Bu sonuçlar veri setinin TBA'yı uygulamak için uygun olduğunu göstermiştir.

Çizelge 4.7: Özgecilik ölçeği faktör analizi sonuçları

Faktör No	Faktör Adı	Sorular	Faktör Yükü	Açıklanan Varyans
1. FAKTÖR	Özgecilik	1.Bir yabancıya aracını kardan çıkarması için yardım ederim.	0,656	30,31
		2.Bir yabancıya yol tarif ederim.	0,637	
		3.Bir yabancının parasını bozarım.	0,591	
		4.Bir hayır işi için para yardımında bulunurum.	0,542	
		5.İhtiyacı olan ya da benden isteyen bir yabancıya para veririm.	0,551	
		6.Bir hayır işi için eşya ya da giysi bağışlarım.	0,564	
		7.Bir hayır işi için gönüllü olarak çalışırım.	0,314	
		8.Kan bağışlarım.	0,535	
		9.Bir yabancıya eşyalarını taşımasına yardım ederim.	0,686	
		10.Bir yabancı için asansörün kapısını açık tutarak bekletirim.	0,601	
		11.Bir sırada(örneğin,fotokopi makinesi,market vs.) başkasının önüme geçmesine izin veririm.	0,544	
		12.Bir yabancıyı arabamla bir yere götürürüm.	0,495	
		13.Bir bankada ya da markette satış sorumlusu benden daha az ücret aldığında onu uyarırım.	0,280	
		14.İyi tanımadığım bir komşuma benim için değeri olan bir şeyi ödünç veririm.(Ör;tabak,gereç vs.)	0,436	
		15.Hayır işi için satılan kart vb. ürünleri iyi bir neden için olduğu düşüncesiyle satın alırım.	0,478	
		16.Ondan iyi olduğum konularda çok daha yakın olmadığım bir okul arkadaşıma ödevini yapmasına yardım ederim.	0,623	
		17.Benden istemese bile komşumun evcil hayvanına ya da çocuğuna karşılık beklemeden bakıveririm.	0,538	
		18.Yaşlı ya da engelli bir yabancıya caddeyi karşıdan karşıya geçmesi için yardım teklif ederim.	0,641	
		19.Otobüs ya da metroda ayakta duran bir yabancıya yerimi vermeyi teklif ederim.	0,505	
		20.Bir tanıdığa evini taşımasına yardım ederim.	0,603	

Çizelge 4.7'de "Özgecilik Ölçeği'ne ait alt boyut sayısına karar vermek için yaptığımız Temel Bileşenler Analizi ile 20 madde tek boyuttan oluşan bir yapı elde edilmiştir. Özgecilik tutumunu ölçen 20 maddenin (Madde1-20) faktör yükleri (0,28-0,68), aralığında yer almaktadır.

Çizelge 4.8: Özgecilik ölçeği ve güvenirlik analizi

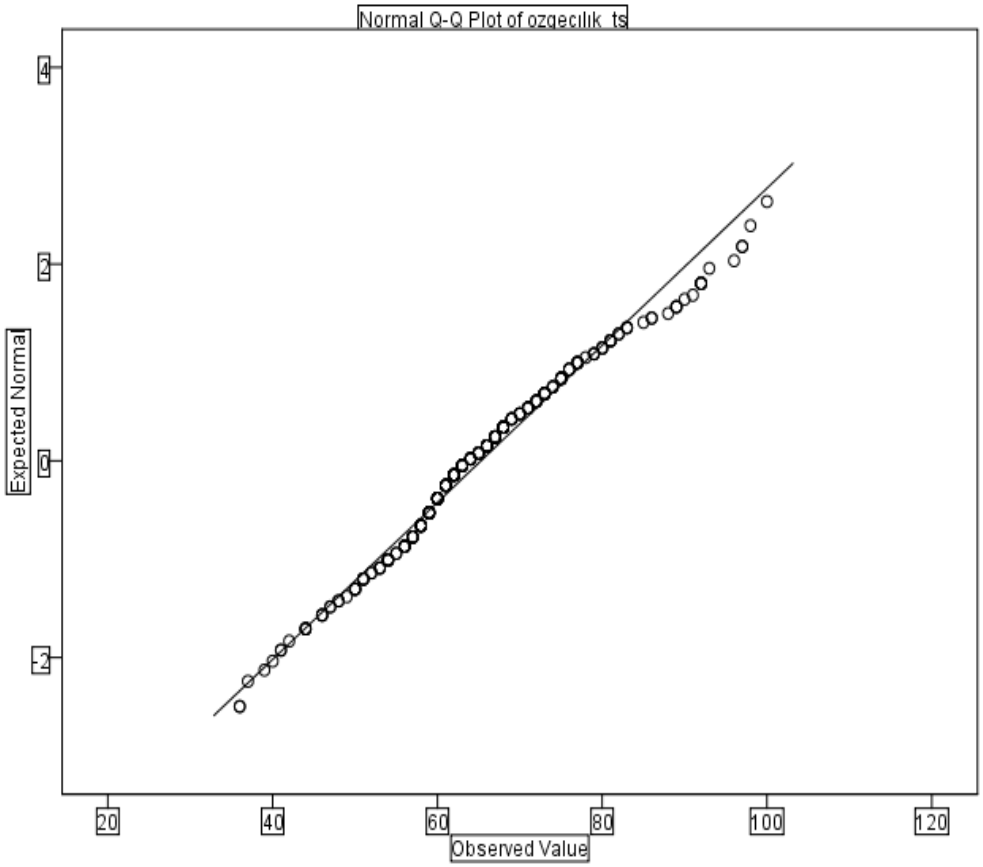
	Madde Sayısı	**Cronbach Alfa (α)**	**Güvenilirlik Düzeyi**
Özgecilik Ölçeği	20	0,857	Yüksek Derecede Güvenilir

Çizelge 4.8' de görüldüğü gibi yapılan güvenirlik analizi sonucunda özgecilik ölçeği yüksek derecede güvenilir olduğu görülmüştür. (Kalaycı, 2014, s. 405)

Çizelge 4.9: Özgecilik ölçeğine ait normallik testi

Kolmogorov-Smirnov[a]		
Statistic	Df	Sig
,069	238	,007

Çizelge 4.9'da p>0,05 olduğundan özgecilik ölçeği normal dağılım göstermiştir.

Şekil 4.2: Özgecilik ölçeği q-q grafiği

Şekil 4.2’ de görüldüğü gibi özgecilik ölçeği normal dağılım göstermiştir.

5. BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular sosyo-demografik değişkenlere göre analiz edilmiş, sıklık ve yüzde dağılımları elde edilmiştir. Sonraki analizde ise katılımcıların kan bağışı tutum ölçeği ve özgecilik ölçeğine vermiş oldukları yanıtları analiz edilmiştir. Bu analizler doğrultusunda kurulan hipotezlerin kabul/red durumları açıklanmıştır. Son olarak ise analizde kullanılan ölçekler arasındaki kolerasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

5.1 Demografik Değişkenlere Ait Bulgular

Araştırmada katılımcıların yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, kan grubu, çalışılan birim, kan bağışında bulunma durumu, kan bağışında bulunmama nedenleri, çalışılan yıl sayısına ait bilgiler elde edilmiştir.

Çizelge 5.1: Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı

Değişken	N=238	n	%
Cinsiyet	Kadın	218	91,6
	Erkek	20	8,4
		238	**100**
Yaş	18-25 yaş	89	37,4
	26-33 yaş	62	26,0
	34 Yaş ve üzeri	87	36,6
		238	**100**
Öğrenim Durumu	Ortaöğretim	20	8,4
	Lisans	202	84,9
	Lisansüstü	16	6,7
		238	**100**
Kan Grubu	ARh(+)	92	38,7
	0Rh(+)	45	18,9
	BRh(+)	39	16,4
	ABRh(+)	27	11,3
	0Rh(-)	13	5,5
	ARh(-)	9	3,8
	ABRh(-)	7	2,9
	BRh(-)	6	2,5
		238	**100**
Çalışılan Birim	Cerrahi Klinik	116	48,7
	Dahili Klinik	83	34,9
	Acil Servis	24	10,1
	Özellikli Birimler	11	4,6
	Kan Merkezi	4	1,7
		238	**100**
Kan Bağışında Bulunma Durumu	Kan Bağışında Bulunmayanlar	170	71,4
	Kan Bağışında Bulunanlar	68	28,6
		238	**100**
Kan Bağışında Bulunmayanların Nedenleri	Anemi	77	45,3
	Fiziksel Yetersizlik	36	21,2
	Iş yoğunluğu	31	18,2
	Hastalık	26	15,3
		170	**100**
İş Tecrübeleri	0-10 yıl	126	52,9
	11-21 yıl	104	43,7
	22 ve üzeri yıl	8	3,4
		238	**100**

Çizelge 5.1'de görüldüğü gibi katılımcıların demografik verileri verilmiştir. Cinsiyet dağılımları kadınların %91,6 (n=218) ve erkeklerin %8,4 (n=20) olarak verilmiştir.

Katılımcıların yaş dağılımları 18-25 yaş arası %37,4 (n=89) , 26-33 yaş arası %26,0 (n=62) ve 34 yaş ve üzeri %36,6 (n=87) olarak verilmiştir. Eğitim durumları ortaöğretim %8,4 (n=20) , lisans %84,9 (n=202) ve lisansüstü %6,7 (n=16) olarak bulunmuştur. Kan grubu dağılımı ARh(+) %38,7 (n=92) , 0Rh(+) %18,9 (n=45) , BRh(+) % 16,4 (n=39) , ABRh(+) %11,3 (n=27) , 0Rh(-) %5,5 (n=13) , ARh(-) % 3,8 (n=9) , ABRh(-) %2,9 (n=7) ve BRh(-) %2,5 (n=6) olarak görülmüştür. Çalıştıkları birimlere göre cerrahi klinikte çalışanlar %48,7 (n=116), dahili klinikte çalışanlar %34,9 (n=83) , acil serviste çalışanlar % 10,4 (n=24) ,özellikli birimlerde çalışanlar %4,6 (n=11) ve kan merkezinde çalışanların oranı % 1,7 (n=4) olarak görülmüştür. Hiç kan bağışında bulunmayanların kan bağışında bulunmama sebepleri arasında en yüksek orana sahip olan anemi %45,3 (n=77) iken en az %15,3 (n=26) ile iş yoğunluğu diyenler olarak görülmüştür. İş tecrübelerine göre %52,9 (n=126) ile 0-10 yıl çalışanlar %43,7 (n=104) ile 11-21 yıl çalışanlar ve %3,4 (n=8) ile 22 yıl ve üzeri çalışanlar görülmüştür.

5.2. Kan Bağışı Tutum Ölçeği ve Özgecilik Ölçeği Verilerinin Demografik Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi

Araştırmada katılımcıların kan bağışı tutum ölçeği ve özgecilik ölçeklerinden elde edilen bulgular demografik değişkenlere göre değerlendirilerek istatistiksel farklılık düzeyleri test edilmiştir.

Çizelge 5.2: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutum ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu

Puanlar	Cinsiyet	n	Ort.	SS.	t	p
Özgecilik	Kadın	218	65,11	12,41	-,643	,521
	Erkek	20	67,00	13,85		
Kan Bağışı	Kadın	218	96,38	10,96	,963	,337
	Erkek	20	93,90	12,17		

Çizelge 5.2'de görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyetlerine göre özgecilik ölçeği (t=-,643; p>0,05) ve kan bağışı ölçeği (t=,963; p>0,05) kadın ve erkek katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel bakımdan anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 5.3: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin eğitim durumuna göre farklılaşma durumu

Puanlar	Eğitim	n	Ort.	SS.	F	p
Özgecilik	Ortaöğretim	20	66,60	2,96	,408	,665
	Lisans	202	64,97	,86		
	Lisansüstü	16	67,43	3,91		
Kan Bağışı	Ortaöğretim	20	95,90	2,87	,530	,589
	Lisans	202	95,99	,76		
	Lisansüstü	16	98,93	2,98		

Çizelge 5.3'de incelendiğinde, uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda eğitim değişkenine göre özgecilik düzeyi (F=,408; p>0,05) ve kan bağışı düzeyi (F=,530; p>0,05) katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel bakımdan anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 5.4: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin yaş değişkenine göre farklılaşma durumu

Puanlar	Yaş	n	Ort.	SS.	F	p
Özgecilik	18-25	89	66,62	1,17	,846	,430
	26-33	62	64,25	1,58		
	34 ve üzeri	87	64,60	1,48		
Kan bağışı	18-25	89	96,10	1,03	,112	,894
	26-33	62	95,72	1,37		
	34 ve üzeri	87	96,58	1,34		

Çizelge 5.4 incelendiğinde, uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda yaş değişkenine göre özgecilik düzeyi (F=,846; p>0,05) ve kan bağışı düzeyi (F=,112; p>0,05) katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel bakımdan anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 5.5: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin iş tecrübeleri değişkenine göre farklılaşma durumu

Puanlar	İş Tecrübesi	n	Ort.	SS.	F	p
Özgecilik	0-10 yıl	126	64,88	1,16	,269	,764
	11-21 yıl	104	65,52	1,19		
	22 yıl ve üzeri	8	68,00	3,20		
Kan Bağışı	0-10 yıl	126	95,86	1,06	,716	,490
	11-21 yıl	104	96,85	,98		
	22 yıl ve üzeri	8	92,37	2,98		

Çizelge 5.5 incelendiğinde, uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda yaş değişkenine göre özgecilik düzeyi (F=,269; p>0,05) ve kan bağışı düzeyi (F=,716;

p>0,05) katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel bakımdan anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 5.6: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin çalışılan birim değişkenine göre farklılaşma durumu

Puanlar	Birim	n	Ort.	SS.	F	P
Özgecilik	Acil servis	24	63,37	2,35	,823	,512
	Cerrahi Klinik	116	64,80	1,14		
	Dahili Klinik	83	66,42	1,48		
	Kan Bankası	4	58,25	7,38		
	Özellikli Birim	11	68,27	2,38		
Kan Bağışı	Acil Servis	24	95,41	2,29	,085	,987
	Cerrahi Klinik	116	96,35	1,02		
	Dahili Klinik	83	95,96	1,25		
	Kan Bankası	4	96,50	3,79		
	Özellikli Birim	11	97,54	3,37		

Çizelge 5.6 incelendiğinde, uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda çalışılan birim değişkenine göre özgecilik düzeyi (F=,823; p>0,05) ve kan bağışı düzeyi (F=,085; p>0,05) katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel bakımdan anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 5.7: Özgecilik ölçeği ve kan bağışı tutumu ölçeğinin kan bağışında buluma durumu değişkenine göre farklılaşma durumu

Puanlar	Kan bağışında Bulunma Durumu	n	Ort.	SS.	F	P
Özgecilik	Kan bağışında bulunmayanlar	170	64,42	,93	2,75	0,98
	Kan bağışında bulunanlar	68	67,39	1,59		
Kan Bağışı	Kan bağışında bulunmayanlar	170	95,61	,84	1,57	,211
	Kan bağışında bulunanlar	68	97,60	1,35		

Çizelge 5.7 incelendiğinde, uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda kan bağışında bulunma durumu değişkenine göre özgecilik düzeyi (F=2,75; p>0,05) ve kan bağışı düzeyi (F=1,57; p>0,05) katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel bakımdan anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 5.8: Kan bağışı tutum ölçeği ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasındaki ilişkinin kolerasyon analizi incelenmesi

		Kan Bağışı Tutum Ölçeği	Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk
Kan Bağışı Tutum Ölçeği	Pearson Korelasyon	1,000	,728**
	Anlamlılık (2-yönlü)		,000
	N		238
Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk	Pearson Korelasyon	728**	1
	Anlamlılık (2-yönlü)	000	
	N	238	

**. Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2-yönlü).

Çizelge 5.8 incelendiğinde kan bağışı tutum ölçeği ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmüştür. (r=0,728, p<0,001).

Çizelge 5.9: Özgecilik ölçeği ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasındaki ilişkinin kolerasyon analizi incelenmesi

		Özgecilik Tutum Ölçeği	Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk
Özgecilik Ölçeği	Pearson Korelasyon	1,000	,298**
	Anlamlılık (2-yönlü)		,000
	N		238
Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk	Pearson Korelasyon	298**	1
	Anlamlılık (2-yönlü)	000	
	N	238	

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2-yönlü).

Çizelge 5.9'da Özgecilik ölçeği ile Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk arasındaki ilişkiler görülmektedir. Özgecilik ile Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmüştür (r=0,298, p<0,001).

Çizelge 5.10: Kan bağışı tutumu ile özgecilik tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi

		Kan Bağışı	Özgecilik
Kan Bağışı	Person Kolerasyon	1,000	,282**
	Anlamlılık (2 yönlü)		,000
	N	238	238
Özgecilik	Person Kolerasyon	,282**	1,000
	Anlamlılık (2 yönlü)	,000	
	N	238	238

**Kolerasyon 00,1 düzeyinde anlamlı ilişki (2 yönlü)

Çizelge 5.10'da özgecilik ölçeğinin yapılan normallik testinde kolmogorov-smirnov p değeri ,007 kan bağışı tutum ölçeğinin yapılan normallik testinde kolmogorov-smirnov p değeri ,007 çıkmıştır. Özgecilik ile kan bağışı arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmüştür (r=0,282 p<0,001).

Çizelge 5.11: Hipotezlerin kabulü veya reddi

Hipotezler	Kabul/Red
1.Katılımcıların kan bağışı tutumu cinsiyete göre farklılaşmaktadır.	Red
2.Katılımcıların özgecilik tutumu cinsiyete göre farklılaşmaktadır.	Red
3.Katılımcıların kan bağışı tutumu yaşa göre farklılaşmaktadır.	Red
4.Katılımcıların özgecilik tutumu yaşa göre farklılaşmaktadır.	Red
5.Katılımcıların kan bağışı tutumu eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.	Red
6.Katılımcıların özgecilik tutumu eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.	Red
7.Katılımcıların kan bağışı tutumu çalışılan birime göre farklılaşmaktadır.	Red
8.Katılımcıların özgecilik tutumu çalışılan birime göre farklılaşmaktadır.	Red
9.Katılımcıların kan bağışı tutumu iş tecrübesine göre farklılaşmaktadır.	Red
10.Katılımcıların özgecilik tutumu iş tecrübesine göre farklılaşmaktadır.	Red
11.Katılımcıların kan bağışı tutumu ile kan bağışında bulunma durumuna göre farklılaşmaktadır.	Red
12.Katılımcıların özgecilik ölçeği ile kan bağışında bulunma durumu farklılaşmaktadır.	Red
13.Katılımcıların kan bağışı tutum ölçeği ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasında ilişki vardır.	Kabul
14.Katılımcıların özgecilik tutumu ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul
15.Kan bağışı tutumu ile özgecilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul

6. TARTIŞMA

Bu çalışma ile bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşirelerin kan bağışı ve özgecilik tutumları değerlendirilmiş ve belirlenen sosyo-demografik özelliklere göre farklılıklar analiz edilmiş olup arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Çalışmada katılımcıların 218'i (%91,6) erkeklerden 20'si (%8,4) ise kadınlardan oluşmaktadır. Balcı (2021), yapmış olduğu çalışma 156 (%65)'sı kadın ,84 (%35)'ü erkek katılımcılardan oluşmuştur. Soyal ve Yarar (2017) tarafından yapılan çalışmada ise katılımcıların 950 (%56,11)'sini kadınlar, 743 (%43,89)'ünü erkek katılımcılar oluşturmuştur. Yapılan çalışmalarda genelde kadın katılımcı sayısının erkek katılımcı sayısına göre fazla olduğu görülmüştür.

Çalışmada kan bağışında bulunma ve bulunmama durumları açısından incelendiğinde kan bağışında bulunanların sayısı 68 (%28,4) iken bulunmayanların sayısı 170 (%71,4) olarak bulunmuştur. Balcı'nın (2021) yapmış olduğu çalışmada katılımcıların 143'ü (%59,6) kan bağışında hiç bulunmamış iken katılımcıların 97'si (%40,4) kan bağışında bulunmuştur. Soyal ve Yarar (2017) tarafından 1693 kişi ile yapılan bir çalışmada katılımcıların 773'ü (%45,66), kan bağışında bulunmuştur. Savaş'ın (2019) yaptığı çalışmada katılımcıların 172'sinin (%81,5) hiç kan bağışında bulunmadığı belirlenirken, 39'u (%18,5) kan bağışında bulunduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmalar ve bu çalışma incelendiğinde kan bağışında bulunanlarının sayısı düşük olduğu görülmüştür.

Çalışmada, hemşirelerin kan bağışında bulunmama sebepleri arasında en yüksek orana sahip olan anemi 177 (%45,3) iken 31 (%18,2) kişi ile iş yoğunluğu ve en az 26 (%15,3)ile hastalık diyenler olarak görülmüştür. Yıldız (2021) yapmış olduğu çalışmada, hekimlerin 60 (%51,7)' ı tıbbi durumlarının iyi olmamasını belirtirken tıbbi sebepler içinde en yüksek oran anemi çıkmıştır. Diğer yüksek neden ise 37 (%31,9) kişi ile zamanım olmadı ve ihmal ediyorum olmuştur. Tulunay (2007) çalışmasında katılımcıların %42,7'si ihmalkar, %24,5'i ise kanı yetersiz olduğundan dolayı kan

bağışlamadığı görülmüştür. Yapılan çalışmalarda ve bu çalışmada anemi ve kan bağışlamaya vakit olmaması ortak sonuç olarak birbirini desteklemektedir.

Çalışmada katılımcıların yaş dağılımlarına bakıldığında 89'u (%37,4) 18-25 yaş ve 87'sinin (%36,6) 34 yaş ve üstü olduğu ve birbirine yakın olduğu görülmüştür. Eğitim durumuna göre katılımcıların büyük bir kısmının lisans mezunu 202 (%84,9) olduğu en az katılımcı eğitim durumu ise ortaöğretim 20 (%8,4) ve lisans üstü mezunlarının 16 (%6,7) oluşturduğu görülmüştür. Kan grubu dağılımında en fazla olan grup A Rh (+) 92 (%38,7) ve en az B Rh (-) 6 (%2,5)'dir. Katılımcıların en fazla çalıştıkları birim olarak cerrahi klinikler 166 (%48,7) ve en az çalışanların olduğu birim ise kan merkezi 4 (%1.7) olarak saptanmıştır.

Kan bağışı tutum ölçeği ve özgecilik ölçeği cinsiyet değişkenine göre verilen cevaplar incelendiğinde anlamlı bir sonuç çıkmamıştır. Ancak kan bağışı tutum ölçeğinin toplamından alınan puan kadınlarda fazla iken özgecilik tutum ölçeğinden alınan toplam puanda erkeklerin fazla olduğu görülmüştür.

Çalışmada kan bağışı tutum ölçeği ve özgecilik tutum ölçeği yaş değişkenine göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak kan bağışı tutum ölçeğinden alınan toplam puan 34 yaş ve üzerinde fazla iken özgecilik tutum ölçeği toplamından alınan puan 18-25 yaş arasında daha fazladır.

Çalışmada kan bağışı tutum ölçeği ve özgecilik ölçeği eğitim durumu değişkenine göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Kan bağışı tutum ölçeğinin toplam puanı sonucunda lisans üstü eğitim alanlar fazla iken özgecilik tutum ölçeğinde birbirlerine yakındır.

Çalışmada kan bağışı tutum ölçeği ve özgecilik ölçeğinin çalışılan birim değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Kan bağışı tutum ölçeğinden en yüksek puanı özellikli birimlerde çalışanlar alırken diğer birimlerde çalışanlar birbirine yakın puan almışlardır. Özgecilik tutum ölçeğine cevap verenler içinde en yüksek puanı alan özellikli birimlerde çalışanlar olurken en düşük puanı alanlar kan merkezinde çalışanlar olmuştur.

Çalışmada kan bağışı tutum ölçeği ve özgecilik ölçeğinin meslek süresi boyunca kan bağışlama durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak hem kan bağışı tutum ölçeğinin toplam puanından hem de

özgecilik tutum ölçeğinin toplam puanını en yüksek alan meslek süresi boyunca kan bağışında bulunanlar aldığı görülmüştür.

Çalışmada kan bağışı tutum ölçeği ve özgecilik tutum ölçeğinin iş tecrübesi değişkenine göre istatiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Ancak kan bağışı tutum ölçeğinden alınan toplam puana göre en yüksek 11-21 yıl arası çalışanlar alırken; özgecilik tutum ölçeğinden en yüksek puanı alan 22 ve üzeri yıl çalışanlar almıştır.

Çalışmada kan bağışı tutum ölçeği ile alt boyutu olan toplumsal görüş ve anlayış arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Çalışmada özgecilik tutum ölçeği ile toplumsal ve sosyal sorumluluk arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Çalışmada kan bağışı tutumu ile özgecilik tutumu arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki görülmüştür. Çiftçi ve Bahçecioğlu Turan (2021) tarafından yapılan çalışma sonucunda kan bağışı tutumu ile özgecilik tutumu arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki olduğu görülmüştür.

Kan bağışı konusunda literatür tarandığında aşağıda yer alan çalışmalar bulunmuştur.

Balcı (2021) tarafından yapılan çalışmada sağlık çalışanlarının kan bağışı tutumları incelenmiştir. Araştırmaya bir kamu ve özel hastanede çalışan 240 kişi katılmıştır. Sağlık çalışanlarının kan bağışı tutumu pozitif yönde olduğu ancak kan bağışında bulunma durumunun negatif olduğu, kamu veya özel hastanede çalışanların kan bağışı tutumunda bir fark olmadığı ancak ebe/hemşire grubunun hekimlere oranla kan bağışı tutumu daha yüksek bulunmuştur.

Küçükkara ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada üniversitede okuyan öğrencilerin kan bağışına karşı tutumları incelenmiştir. Çalışmaya 147 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin kan bakışına karşı olumlu görüşte oldukları fakat farkındalıklarının yeterli olmadığı görülmüştür.

Karaosmanoğlu (2017) yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin gönüllü kan bağışı hakkındaki bilgi tutum ve davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 514 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerin %52.1'i kadın %47,9'u erkektir. Kana ihtiyaç duyulduğunda neden bulunamıyor sorusuna kan bağışlayanların %61'i ve kan bağışında bulunmayanların öğrencilerin %65.1'i yetersiz

kan bağışı cevabını vermişlerdir. Kan bağışı nasıl artılması gerektiği ile ilgili soruya öğrencilerin %37,2'si eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kan bağışının artırılması ile kan bağışlama durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kılınç (2019) tarafından yapılan çalışmada fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin kan bağışına yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 283 öğrenci katılmıştır. Kan bağışı tutum ölçeğinin en düşük 24 en yüksek 120 olarak puanlanmasından fen bilgisi bölümü öğrencilerinin kan bağışına yönelik tutumları 92,4 puan düzeyinde yüksek bulunmuştur.

Yücel (2011) tarafından yapılan çalışmada düzenli kan bağışçısı olan bireylerde kan bağışının endotel üzerine olan etkisini belirlemek amaçlanmıştır. En az 6 ay içerisinde 3 kez kan bağışında bulunan bireyler kayıt altına alınarak arşivlenen endotel fonksiyonları incelenmiştir. Sonucunda düzenli kan bağışında bulunan bireylerde akım aracılı dilatasyon'da anlamlı iyileşme görülmüştür. Bu anlamlı iyileşmenin düzenli kan bağışlayan kişilerde kardiyovasküler hastalıkların iyileşmesinde olumlu sonuçları olduğu tespit edilmiştir.

Birgili ve Khorshid (2011) tarafında yapılan çalışmada kan bağışında bulunan bireylerde kan bağışı sırasındaki ağrı ile kan bağışı sırasında ve sonrasında meydana gelen olumsuz semptomlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 866 bağışçı katılmıştır. Bağışçıların % 79.7 si 18-30 yaş grubunda, %57 si erkek, %53,9'u ilk kez kan bağışında bulunmuşlardır. Kan bağışında bulunan bireylerin %37,1'inde kan bağışı sırasında ve sonrasında semptomlar görülmüştür. Kan alan sağlık personelinin mesleki deneyimi artıkça bağışçılarda görülen ağrı şiddetinin azaldığı tespit edilmiştir.

Yaşar ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada bir sağlık kurumunda çalışan hekimlerin kan bağışı, bilgi, tutum ve davranışlarını belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 100 hekim katılmıştır. Katılıcıların %45'i en az bir kez kan bağışında bulunurken %55'i hiç kan bağışında bulunmadıkları, daha önce kan vermemiş olanların %84'ü 25-35 yaşa arasında olduğu ve anket sonunda kan vermeyen katılımcıların 55'inden 33'ü kan vermek istediklerini belirttikleri görülmüştür.

Daştan ve ark. (2013) tarafından yapılan araştırmada bir sağlık yüksek okulunda okuyan öğrencilerin kan bağışına yönelik kan bağışı ve tutumlarını ölçmek amaçlanmıştır. Araştırmaya 291 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda

öğrencilerin çoğunun kan bağışına tutumları iyi yönde ancak yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Tulunay (2007)'ın çalışmasında toplumda kan ihtiyacı ve gönüllü kan bağışının farkındalığını oluşturacak toplumsal bilgiye ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda toplumda yardımlaşma konusunda kan bağışçılığının ilk sırada yer aldığı belirtilmiştir.

Savaş (2019) tarafından yapılan çalışmanın amacı kan bağışında bulunan bireylerde kan ve organ bağışı tutumu ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemi 211 kişiden oluşmuştur. Araştırmada kişisel bilgi formu, organ bağışı tutumu ölçeği ve kan bağışı tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda bireylerin organ nakli için gönüllü tutumlarının güçlü olduğu ve kan bağışında orta düzeyde güvenlerinin olduğu saptandığı belirlenmiştir.

Tüney (2011) tarafından yapılan çalışmada ise kan bağışında bulunan bireylerin organ bağışı ve nakli konusunda bilgi düzeyi ve düşüncelerini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini Mersin kızılay kan merkezine kan bağışı için başvuran fiziksel ve zihinsel durumları engel olmayan 18 yaşından büyük 800 gönüllüden oluşmuştur. Araştırmanın sonucunda çalışmaya katılan gönüllülerin organ bağışı konusunda bilgilerinin düşük, organ bağışına yönelik uygulamaların yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Şıhbaraklıoğlu (2014) tarafından yapılan bir diğer çalışma da ise Kayseri ilinde toplumun kan bağışına karşı tutum ve davranışların incelenmesi ve toplumu kan bağışından uzak tutan etkenlerin tespit edilmesidir. 20 sorudan oluşan anket 18 yaş üstü 2000 kişiye uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda bireylerin kan bağışı yapmamasına neden olan etkenler incelendiğinde kanın ihtiyaç sahiplerine para ile satılması, iğne korkusu, hastalık bulaşması gibi sebeplere ulaşılmıştır.

Kavacık (2014) tarafından yapılan çalışmanın amacı askeri bir hastanenin kan merkezine başvuran bağışçıların demografik özellikleri ile kan bağışı hakkındaki bilgi, algı ve tutumları ölçülmüş ve kan merkezlerinin en büyük sorunu olan bağış kazanma programına katkı sağlamaktır. Araştırmanın örneklemini Gülhane Askeri Tıp Akademisi Kan Eğitim Merkezi ve Kan Bankası Müdürlüğü Ocak-Mart 2014 yılında başvuran 1035 gönüllü oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda Türk Silahlı Kuvvetleri'nde geçici görevli personelin çoğunluğunu ilk kan bağışını askerlik hizmeti

sırasında yaptığı belirlenmiştir. Katılımcıların kan bağışı konusunda bilgi düzeylerinin orta seviye olduğu, genellikle öğrenim seviyesi ve yaş düzeyi yükseldikçe kan bağışı bilgi düzeylerinin de yükseldiği tespit edilmiştir (Kavacık, 2014).

Literatür incelendiğinde kan bağışı konusunda birçok farklı çalışma yapılmıştır. Çalışmaların sonucunda katılımcıların kan bağışı tutumuna ilgisi yüksek bulunmuştur. Ancak bazı ön yargılarında olduğu görülmektedir. Kan veririsem kilo kaybı yaşarım veya kanım azalır, hastalık bulaşır gibi bilimsel temeli olmayan yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu ön yargıların önüne geçebilmek için Tulunay (2007)'ın yapmış olduğu çalışmada katılımcıların verdikleri cevaplarda ilk sırada okullarda verilen eğitim ve basın yayın çalışmaları bulunmuştur.

Çalışmanın bir diğer kısmını oluşturan özgecilik kavramı literatürde incelendiğinde aşağıda yer alan çalışmalara ulaşılmıştır.

Soylu (2022) tarafından yapılan çalışmanın amacı hemşirelerin bağlanma stilleri ve özgecilik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Çalışma Kayseri Şehir Hastanesinde görev yapan 304 hemşire ile yapılmıştır Kişisel bilgi formu, ilişki ölçekleri anketi ve özgecilik ölçeği kullanılmıştır. Hemşirelerde aile boyutundaki özgecilik düzeyi yüksek bulunmuştur. Hemşirelerin büyük bir bölümü güvenli ve kayıtsız bağlanma stillerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Akbaş (2021) tarafından yapılan çalışmada şükran ve özgeciliğin birlikte ele alınıp umudun etkili olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmaya İstanbul'da bulunan üniversitelerde okuyan 504 öğrenci katılmıştır. Şükran ve özgeciliğin birlikte alınmasıyla umudun etkili olup olmaması bakımından çoklu regresyon ile incelendiğinde zayıf olduğu görülmüştür.

Baloğlu (2021) tarafından yapılan çalışmanın amacı öğretmenlerde covid-19 korkusu ile meslek benlik saygısı ve özgecilik arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmaya 387 öğretmen katılmıştır. Covid-19 ölçeği, mesleki benlik saygısı ölçeği ve öğretmen özgecilik ölçeği kullanılmıştır. Veriler Spss 26 paket programı ile analiz edilmiştir. Covid-19 Korkusu ile mesleki benlik saygısı ölçeği arasında pozitif yönlü ve özgecilik ölçeği arasında negatif bir ilişki vardır. Mesleki benlik saygısı işe özgecilik arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Gündüz (2021) tarafından yapılan çalışmada ilkokul 3.ve 4. Sınıflarda okuyan öğrencilerin ebeveynlerinin duygusal zeka ve özgecilik özellikleri ile çocukların

sosyal beceri düzeyleri ile ilişkisinin tespiti amaçlanmıştır. Çalışmaya 254 öğrenci ve ebeveynleri katılmıştır. Kişisel bilgi formu, duygusal zeka ölçeği ve özgecilik ölçeği ile sosyal beceri ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) programı kullanılmıştır. Ebeveynlerin duygusal zeka ölçeğinden aldıkları puan ile özgecilik puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Akbıyık (2022) tarafından yapılan çalışmada evli olan kişilerin evlilik uyum düzeyleri ile özgeci davranışlar ve empatik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada evlilik uyumu ölçeği, empatik eğilim ölçeği ve özgecilik ölçeği kullanılmıştır. Çalışmaya 424 kişi katılmıştır. Empatik eğilim ve özgeci davranışlar evlilik uyumunu anlamlı bir şekilde etkilediği saptanmıştır.

Karadağ ve Mutafçılar (2009) tarafından yapılan çalışmada özgecilik kavramının kapsamı ve tarihçesi ile prososyal davranışın (Karşılık beklemeden yapılan başkalarına yardım etmeyi amaçlayan gönüllü bir davranış) bir parçası olan özgeci davranış hakkında bilgileri ortaya koymak amaçlanmıştır. Metod olarak literatür taraması yapılmıştır. Sonucunda özgecilik ile prosoyal davranışlar arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Boylu (2020) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile empatik eğilim ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Bingöl Üniversitesi'nde psikoloji ve sosyal hizmet bölümlerinde okuyan 333 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda özgecilik ve empatik eğilim arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır.

Karagöz (2020) tarafından yapılan çalışmada İçişleri Bakanlığı merkez teşkilatında çalışanların dönüşümcü liderlik algılarının kişi örgüt uyumu, iş tatmini ve özgecilik üzerinde etkisinin olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2019 yılında İçişleri Bakanlığı'nın İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği ve Personel Genel Müdürlüğünde çalışan 440 personel oluşturmuştur. Araştırma sonucunda dönüşümcü liderlik, kişi örgüt uyumu, iş tatmini ve özgecilik tutumları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Güngör (2019) tarafından yapılan çalışmada davranışsal iktisat ve bu alanın konularından biri olan özgeciliğin ne olduğu, çeşitleri, psikolojik ve çevresel nedenleri, rasyonel insan ve özgeciliğin çelişkilerini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırma 740 kişi ile yapılmış ve araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda birey birçok unsurda rasyonel davranırken empati etik normlar, dini konular gibi durumlarda rasyonel davranamamaktadır.

Özgöl (2019) tarafından yapılan çalışmada amacı öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarını aile türleri ve en uzun süre yaşadıkları coğrafi bölgenin etkileşimine göre incelemektir. Çalışmanın evrenini Bayburt Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, yaşlı bakım ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Hemşirelik olmak üzere toplam 1419 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Bilgi formu, yaşlılara yönelik tutum ölçeği, Kişilik ölçeği ve özgecilik ölçeği ile toplanılmıştır. Araştırmanın sonucunda özgecilik, kişilik özellikleri, yaş ve mezuniyet sonrası yaşlılarla ilgili işlerde çalışma değişkenlerinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Hemşirelik ve yaşlı bakım öğrencilerinin aldıkları puanlarının farklı düzeyde olduğu görülmüştür.

Şakar (2018) tarafından yapılan çalışmada psikolojik danışman adaylarının özgecilikleri ile duygusal zekaları, kültürel duyarlılıkları ve sosyal beğenirlikleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul'da bulunun devlet ve vakıf üniversitelerinde yer alan Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde okuyan 542 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Özgecilik ölçeği, Duygusal Zeka Özelliği Ölçeği, İyi İzlenim Bırakma Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda psikolojik danışman adaylarının özgeciliklerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği ancak üniversite türü ve sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Kıvanç (2020) tarafından yapılan çalışmada hemşirelerin özgecilik ve merhamet düzeylerinin bakım kalite göstergeleri ile ilişkisinin tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini özel bir hastanede çalışan 350 hemşire oluşturmuştur. Sosyodemografik formu, özgecilik ölçeği ve merhamet ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda hemşirelerin merhamet ve özgecilik düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu, özgecilik ve merhamet arasında pozitif bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Banbal (2010) tarafından yapılan çalışmada hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin özgecilik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. 2008-2009 yılında İstanbul Üniversitesi Hemşirelik bölümünde öğrenim gören 443 öğrenci çalışmaya

katılmıştır. Özgecilik ölçeği ve sosyodemografik ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda hemşirelik öğrencilerin özgecilik puanları orta düzeyin üzerinde bulunmuştur.

Literatürde özgecilik kavramı incelendiğinde konu ile ilgili birçok çalışma yapıldığı görülmüştür. Özgecilik ile çalışılan konulara bakıldığında merhamet, kişilik incelemesi, iş tatmini , empatik eğilim , duygusal zeka, benlik kaygısı gibi konuların olduğu görülmüştür. Ancak özgecilik tutumu ve kan bağışı tutumu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde sağlık çalışanları üzerinde yapılan araştırmaların çok az olduğu görülmüştür. Sağlık çalışanlarının kan bağışı ve özgecilik tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koyacak ilk çalışmalardan biri olduğundan literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada bir kamu hastanesinde çalışan hemşirelerin kan bağışı tutumuna ilişkin olarak ortalama 96,18 puan düzeyinde oldukları ve bu düzeyinde olumlu tutumu ifade ettiği görülmüştür.

Ancak çalışmada hemşirelerin anemi, fiziksel yetersizlik, yoğun çalışma sebeplerinden dolayı kan bağışında bulunamadıkları da görülmüştür. Bu kan bağışı önleyici nedenlere yönelik olarak şu adımların atılabileceği önerilmektedir.

- Sağlık sorunlarının giderilmesi
- Çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve zaman yaratma
- Farkındalığın artırılmasına yönelik bilgilendirici ve eğitici faaliyetlerin düzenlenmesi gerekmektedir.

Araştırmada ayrıca hemşirelerin özgecilik tutumları da araştırılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde hemşirelerin özgecilik tutumlarının 61,97 puan düzeyinde olumlu olduğu görülmüştür.

Özellikle sağlık mesleği fedakarlık ve yardımseverliği gerektirmektedir. Meslekte çalışılan yıl sayısı artıkça özgecilik tutumundan alınan puanın da arttığı görülmüştür.

Özgecilik ölçeği ile kan bağışı tutum ölçeğinin alt boyutu olan toplumsal ve sosyal sorumluluk alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğundan yapılacak olan çalışmalarda hem özgecilik ölçeğinin hem de kan bağışı tutum ölçeğinin sağlık sektörüne uyarlanması daha faydalı sonuçlar verecektir.

Bununla birlikte araştırmada kan bağışı tutumu ile özgecilik tutumu arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu da özgecilik tutumu düzeyi artığında kan bağışı tutumunun da artacağı şeklinde değerlendirilmiştir.

KAYNAKLAR

1 Kan 1 Fidan Projesi: https://www.kanver.org/sayfa/anasayfa/1-kan-1-fidan-projesi/141 Erişim Tarihi:16.10.2022

Ak, K. (2013). *Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerinin yordayıcısı olarak yaşam amaçları*. (Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Akbaş, M. (2021). *Umudu yordamada şükran ve özgecilik.* (Yüksek Lisans Tezi), İbn Haldun Üniversitesi, İstanbul.

Akbıyık, E. (2022). *Evli bireylerde evlilik uyumu ile özgecilik ve empatik eğilim arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Aksoy, A., ve Güzel, U. *Talesemi ve hemoglobinopatilerde donor kazanm programları*. http://www.talasemifederasyonu.org.tr/pdf/tani/cansinTedavi-14.pdf Erişim Tarihi:26.06.2021

Alkış, N., ve diğerleri. (2022). Covid-19 günlerinde Türkiye'nin kritik kan stoklarının yönetimi ve çözüm önerileri. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, 166-175. Erişim Tarihi:21 .09,.2022

Altındiş, S., ve ark. (2019). Kan bağışı önündeki engellerin belirlenmesi. *Sakarya Tıp Dergisi, 9*(2), 237-244.

Atamer, T. (2009). Kan transfüzyonunun tarihçesi. *35. Ulusal Hematoloji Kongresi*, (s. 148-154). İstanbul.

Aydın, N. (2018). *Kamu sağlık kurumları çalışanlarında yardımlaşma kültürü: İstanbul il sağlık müdürlüğü ve anadolu güney kamu hastane birliği üzerine bir çalışma*. (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Balcı, H. (2021). *Toplumsal ve sosyal sorumluluk,endişe ,toplumsal görüş ve anlayışın kan bağışı üzerindeki etkisi: çalışanların kan bağışı tutumu.* (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Baloğlu, Ç. (2021). *Öğretmenlerde Covid-19 korkusu ile mesleki benlik saygısı ve özgecilik arasındaki ilişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi), Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.

Bereketli, S. (2009). *Kan bağışı yapan üniversite öğrencilerinin bağış nedenleri ve cinsel yolla buluşan hastalıklara ilişkin bilgi ve risklerin belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Birgili, F., ve Khorshid, L. (2011). Kan bağışı yapan donorlerde kan alma sırasında görülen olumsuz bulgu ve belirtilerin İincelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 27*(2), 11-17.

Bostancı Daştan, N., ve diğerleri. (2013). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin kan bağışına yönelik bilgi ve tutumları. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi, 3*(1), 27-32. Erişim Tarihi: 21 .09. 2022

Boylu, M. (2020). *Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile empatik eğilim ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi, Mersin.

Comrey, A., ve Lee, H. (1992). *A first course İn faktor analiysis*.

Comte, A. (1875). *System of positive polity*. London.

Çelik, C., ve Güven, G. (2015). Kan bağışı tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(2), 504-521.

Çiftçi, B., ve Bahçecioğlu Turan, G. (2021). Hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin özgecilik düzeylerinin kan bağışı tutumuna etkisi. *Sakarya Tıp Dergisi, 11*(3), 608-615.

Ergül, N. (2022). *Çocuklar için özgecilik ölçeği Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniveristesi, Kırıkkale.

Gündüz, K. (2021). *İlkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin duygusal zeka ve özgecilik özellikleri ile çocukların sosyal beceri düzeyleri ilişkinin incelenmesi*. İstanbul: Biruni Üniversitesi.

Güngör, E. (2019). *Davranışsal ve iktisat çerçevesinde özgecilik ve rasyonalite*. (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Günör, R. (2014). *Modern ahlak felsefesinde özgecilik*. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kaçar, G. (2010). *Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kan Hizmet Politikası. (2021). https://www.kizilay.org.tr/ms/politiklarimiz/PLT.005-Kan_Hizmet_Politikasi.pdf Erişim Tarihi:04.07.2021

Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2022) https://www.kanver.org/Upload/Dokuman/Dosya/khgmweb Erişim Tarihi:17.01.2022

Kan ve Kan ürünleri Yönetmeliği. (2021). https://www.mevzuat.gov.tr/ Erişim Tarihi:04.07.2021

Karadağ, E., ve Mutafçılar, I. (2009). Prososyal davranış ekseninde özgecilik üzerine teorik bir çözümleme. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 41-64.

Karagöz, F. (2020). *Dönüşümcü liderlik, kişi örgüt uyumu, iş tatmini ve özgecilik ilişkisine yönelik araştırma.* (Yüksek Lisans Tezi), Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.

Karagöz, Y. (2014). *SPSS 21.1 Uygulamalı Biyoistatistik.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karaosmanoğlu, S. (2017). *Üniversite öğrencilerinin gönüllü kan bağışı hakkındaki bilgi,tutum ve davranışlarının belirlenmesine yönelik bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi), Avrasya Üniversitesi, Trabzon.

Yaşar, K., Pehlivanoğlu, F., Işık, M., Çiçek, G., Gürsoy, S., Şimşek, M., . . . Şengöz, G. (2010). Ne kadar farkındayız? Kan bağışı konusunda doktor anketi. *3.Ulusal Kan Merkezleri ve Transfüzyon Tıbbı Kongresi 24-28 Kasım*, (s. 56-61). Antalya.

Kavacık, M. (2014). *Bağışçıların demografik özelliklerinin kan bağışı hakkındaki bilgi, algı ve tutumlarına yönelik inceleme (GATA Kan Eğitim Merkezi ve Müdürlüğü)*. (Yüksek Lisans Tezi), Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Ankara.

Kavak, M. (2017). *Üniversite öğrencilerinin kan bağışına karşı bilgi,tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kılınç, E. (2019). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının kan bağışına yönelik tutumlarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Aksaray Üniversitesi, Aksaray.

Kıvanç, Ö. (2020). *Hemşirelerin özgecilik ve merhamet düzeylerinin bakım kalite göstergeleri ile ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Küçükkara, G., ve diğerleri. (2017). Üniversite öğrencilerinin kan bağışı konusundaki farkındalıkları ve yaklaşımları. *J hum rhythm*, 3(3), 152-156.

Mutafçılar, I. (2008). *Özgecilik kavramının tarihsel gelişimi ve öğretmen özgeciliği üzerine bir araştırma.* (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Öz, M. (2019). *Nebevi tıpta modern tıbba hacamattan' tan donasyona kan bağışı ve toplumdaki algı*. (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Özgöl, M. (2019). *Yaşlılara yönelik tutumların açıklanmasında özgecilik ve kişilik özelliklerinin rolü: karşılaştırmalı bir çalışma*. (Yüksek Lisans Tezi), Trabzon Üniversitesi, Trabzon.

Rushton, J., Chrisjohn, R., ve Fekken, G. (1981). The altruistic personality and self report altruisim scale. *Person and Individual Differences*, *2*, 293-302.

Savaş, H. (2019). *Kan bağışında bulunan bireylerde kan ve organ bağışı tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Okan Üniversitesi, İstanbul.

Soyal, H., ve Yarar, O. (2017). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin kan bağışına karşı tutum ve davranışları. *Marmara Sağlık Hizmetleri Dergisi, 1*(2), 65-68. doi:10.26567/marsag.2017237429

Soylu, S. (2022). *Yetişkin bağlanma stillerinin hemşirelerde özgecilik düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Şakar, G. (2018). *Psikolojik danışman adaylarının özgeciliklerinin, duygusal zeka, kültürel duyarlılık ve sosyal beğenirlik açısından yordanması*. (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Şıhrabaklıoğlu, H. (2014). *Kayseri ilinde toplumun kan bağışına karşı tutum ve davranışları*. (Yüksek Lisans Tezi), Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şimşek, Ş. (2022). *Understanding alturism in the period covid-19: A survey study with university students.* (Yüksek Lisans Tezi), OrtaDoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

TDK. (2021). https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi:05.09.2021

Tekeş, B., ve Hasta, D. (2015). Özgecilik ölçeği:Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. Nesne Psikoloji Dergisi, *3*(6), 55-75.

Tulunay, E. A. (2007). *Kan bağışçılarının ve bir kamu kurumu çalışanlarının kan bağışına ilgisi, bilgi düzeyleri ve ulusal yeterliliğe ulaşma yöntemleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, ANKARA.

Turan, T. (2022). *Aile hekimliği uzmanlık öğrencilerinin organ bağışı ve kan bağışı hakkındaki tutumları*. (Uzmanlık Tezi), Sağlık Bilimleri Üniveristesi, İstanbul.

Tüney, B. (2011). *Kan bağışında bulunan bireylerin organ bağışına ilişkin bilgi ve düşünceleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Mersin.

Türk Kızılayı 2019,2020,2021 Faaliyet raporu. (2022, 13 05). *2019-2020-2021 Faaliyet Raporu*. https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/turk-kizilay-2019-20-21-konsolide-faaliyet-raporu-13-05-2022-38119111.pdf Erişim Tarihi:13.09.2021

Türk Kızılayı. (2021). https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz Erişim Tarihi:04.07.2021

Türk Kızılayı. (2021). https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/temel-ilkelerimiz Erişim Tarihi:04.07.2021

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı. (2016). *Ulusal kan ve kan bileşenleri hazırlama, kullanım ve kalite güvencesi rehberi*. https://shgmkanhizmetleridb.saglik.gov.tr/ Erişim Tarihi:12.06.2021

Yıldız, N. (2021). *Ankara şehir hastanesi'nde çalışan aile hekimliği asistanlarının kan bağışı hakkındaki bilgi ve tutumları*. (Uzmanlık Tezi), Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.

Yücel, H. (2011). *Düzenli kan bağışının akım bağımlı dilatasyon üzerine etkisi*. (Uzmanlık Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

EKLER

EK 1: Etik Kurul İzni

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	24
Araştırmanın Yürütücüsü:	abdulkadir koca
Araştırmanın Başlığı:	HEMŞİRELERİN KAN BAĞIŞI VE ÖZGECİLİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BİR EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÖRNEĞİ
Karar Tarihi:	27-12-2021
Kurul Görüşü:	Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

SONUÇ: Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Başkan
Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ
İMZA

Başkan Yardımcısı
Doç. Dr. Ela Özkan CANBOLAT
İMZA

Üye
Prof. Dr. Gülcihan YILDIRIM
İMZA

Üye
Doç. Dr. Hakan ÇOLAK
İMZA

Üye
Doç. Dr. Bilgehan TEKİN
İMZA

Üye
Doç. Dr. Emine ÇELİKSOY
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Serap Aslan COBUTOĞLU
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Haydar KOÇ
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Süheyla BOZKURT
İMZA

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK
İMZA

Çankırı Karatekin Üniversitesi

EK 2: İl Sağlık İzin Formu

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

Sayı : E-90739940-799
Konu : Abdulkadir KOCA (Tez Çalışması)

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

İlgi: 03.01.2022 tarih ve 48069 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Abdulkadir KOCA' nın ***"Hemşirelerin Kan Bağışı ve Özgecilik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği"*** konulu tez çalışması talebine ilişkin Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin cevabi yazısı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Söz konusu çalışmanın Bakanlığımızın bilgisi dışında ilan edilmemesi, başka bir amaçla kullanılmaması, başka makam ve kişilere verilmemesi ve bir örneğinin Müdürlüğümüze gönderilmesi kaydıyla ilgili kurumda yapılması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Doç. Dr. Özgür Ömer YILDIZ
Müdür a.
Başkan Yardımcısı

Ek: Üst Yazı ve Ekleri (6 Sayfa)

ASM SAĞLIK HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI Eğitim ve Tescil Birimi
Emrah Mh. Gata No: 87 Keçiören - ANKARA
Telefon: Faks No:
e-Posta: yesim.ozer@saglik.gov.tr İnternet Adresi: www.asm.gov.tr

Bilgi için: Yeşim ÖZER
SÜREKLİ İŞÇİ
Telefon No: (0 312) 306 36 22

EK 3: Kan Bağışı Tutum Ölçeği İzini

Yanıtla Tümünü yanıtla İlet Arşivle Sil Bayrak ekle ...

Ynt: Kan Bağışı Tutum Ölçeği Kullanım İzni

CÇ **Cüneyd ÇELİK <cuneydcelik@mu.edu.tr>**
21.06.2021 09:18

Kime: Abdulkadir Koca

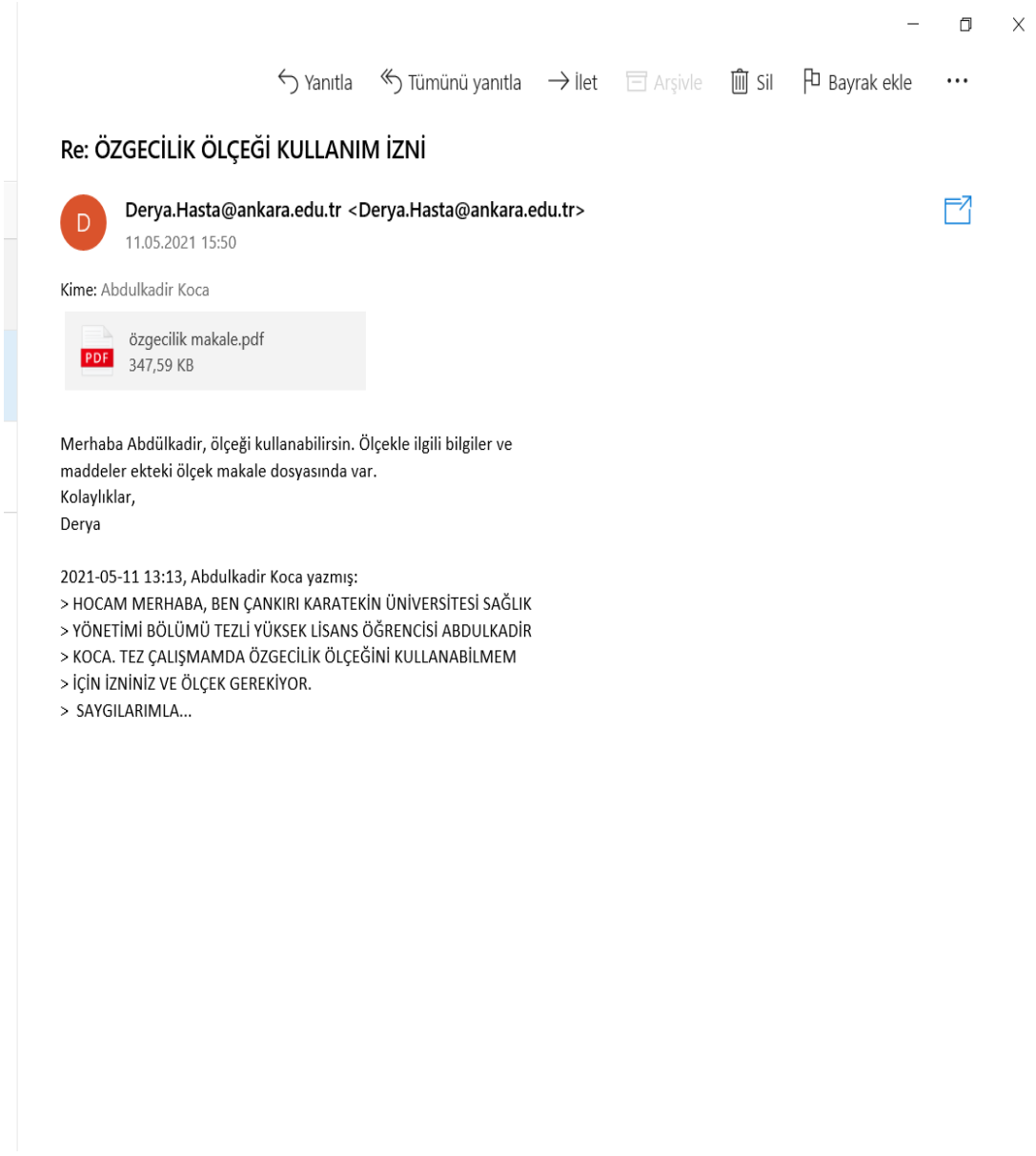
Ölçme aracına ilgi gösterdiğiniz için teşekkür ederim. Bilimsel etik çerçevede elbette ki kullanabilirisiniz. Başarılar dilerim.

Gönderen: Abdulkadir Koca <a.kadir_koca@outlook.com>
Gönderildi: 20 Haziran 2021 Pazar 13:04:33
Kime: Cüneyd ÇELİK
Konu: Kan Bağışı Tutum Ölçeği Kullanım İzni

Hocam iyi günler. Ben Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Yönetimi yüksek lisans öğrencisi Abdulkadir Koca. Hocam tezimi gerçekleştirebilmem için kan bağışı tutum ölçeğinizin kullanım iznine ihtiyacım var .

Saygılarımla...

EK 4: Özgecilik Ölçeği Kullanım İzni

Yanıtla Tümünü yanıtla İlet Arşivle Sil Bayrak ekle

Re: ÖZGECİLİK ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

D Derya.Hasta@ankara.edu.tr <Derya.Hasta@ankara.edu.tr>
11.05.2021 15:50

Kime: Abdulkadir Koca

özgecilik makale.pdf
347,59 KB

Merhaba Abdülkadir, ölçeği kullanabilirsin. Ölçekle ilgili bilgiler ve maddeler ekteki ölçek makale dosyasında var.
Kolaylıklar,
Derya

2021-05-11 13:13, Abdulkadir Koca yazmış:
> HOCAM MERHABA, BEN ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK
> YÖNETİMİ BÖLÜMÜ TEZLİ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ ABDULKADİR
> KOCA. TEZ ÇALIŞMAMDA ÖZGECİLİK ÖLÇEĞİNİ KULLANABİLMEM
> İÇİN İZNİNİZ VE ÖLÇEK GEREKİYOR.
> SAYGILARIMLA...

EK 5: Onam Formu

Sayın Katılımcı

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi ABDULKADİR KOCA tarafından yürütülen " HEMŞİRELERİN KAN BAĞIŞI VE ÖZGECİLİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ:BİR EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÖRNEĞİ" başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır.

EK 6: Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Kaç Yaşındasınız?

2.Cinsiyetiniz Nedir?

- Kadın
- Erkek

3.En son Mezun Olduğunuz Okul Hangisidir?

- Sağlık Meslek Lisesi
- Sağlık Yüksek Okulu
- Sağlık Bilimleri Fakültesi
- Hemşirelik Fakültesi
- Sağlık Bilimleri Enstitüsü

4.Hemşirelikte Kaçıncı Yılınız? (Rakam olarak yazınız)

5.Hangi Birimde Çalışıyorsunuz?

6.Kan Grubunuz Nedir?

- A RH (+)
- A RH(-)
- B RH(+)
- B RH(-)
- AB RH(+)
- AB RH(-)
- 0 RH(+)
- 0 RH (-)

7.Hemşirelik Yaptığınız Süre İçerisinde Toplamda Kaç Kez Kan Bağışında Bulundunuz? (Rakam olarak yazınız)

8.Hiç Kan Bağışında Bulunmadıysanız Nedenini Yazınız.

EK 7: Kan Bağışı Tutum Ölçeği

EK BİLGİ

KAN BAĞIŞI TUTUM ÖLÇEĞİ	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kan vermek insani dayanışmanın bir göstergesidir.					
2. Kan vermek dinen uygun değildir					
3. Kan veren insan kendisini huzurlu hisseder.					
4. Karşılık beklemeden kan vermek bir iyilik göstergesidir.					
5. Kan vermek mutluluk kaynağıdır.					
6. Kan verdikten sonra bazı toplumsal görevlerimi yerine getirmenin mutluluğunu yaşarım.					
7. Kan vermek toplumsal bağlılığı arttırır					
8. Vermiş olduğum kan, birinin hayatını kurtarabilir					
9. Kan vermek sosyal sorumluluk duygusunu güçlendirir					
10. Bağış sonrası personelin ilgili davranışları beni olumlu yönde etkiler					
11. Kan bağışını insanlığa faydalı bir iş olarak görüyorum					
12. Bence her insanın yapması gereken toplumsal bir sorumluluktur					
13.Verdiğim kanın ihtiyaç sahiplerine ulaştığından emin olamadığım için kan verme konusunda tereddütlerim var.					
14. Kan verdiğim kurumun, kanı ihtiyaç sahiplerine ulaştırmadığını düşünmekteyim					
15. Bağış öncesi uygulanan, anketin uzunluğu kan vermekten vaz geçmeme neden olmaktadır.					
16. Kan vermeden önce beklemek vazgeçmeme neden olmaktadır					
17. Kan vermeden önce benden önceki bağışçının fiziksel rahatsızlığı (damar bulunamaması,kanamanın fazla olması..) kan vermemi etkiler.					
18. Bağış öncesi vücutta fiziksel düşüş olması korkusundan dolayı kan bağışlamıyorum					
19. Çalışanların, mekanın ve tıbbi eşyaların hijyenik olması kan verme düşüncemi etkiler.					
20. Kan alacak hemşirenin el becerisi bir sonra ki kan bağışı fikri mi etkiler					
21. Kan vermek sevap olduğu için kan veriyorum.					
22. Birilerinin hayır duasını almak için kan bağışlıyorum.					
23. Erkekler bayanlardan daha güçlü olduğu için daha fazla kan bağışlamalıdırlar.					
24. Sağlık güvecem yoksa sağlık durumumu anlamak ve kan testi için,kan bağışında bulunurum.					

EK 8: Özgecilik Tutum Ölçeği

EK BİLGİ ÖZGECİLİK TUTUM ÖLÇEĞİ

	Hiçbir zaman	Nadiren	Arada Sırada	Sıklıkla	Her zaman
1.Bir yabancıya aracını kardan çıkarması için yardım ederim.					
2.Bir yabancıya yol tarif ederim.					
3.Bir yabancının parasını bozarım.					
4.Bir hayır işi için para yardımında bulunurum.					
5.İhtiyacı olan ya da benden isteyen bir yabancıya para veririm.					
6.Bir hayır işi için eşya ya da giysi bağışlarım.					
7.Bir hayır işi için gönüllü olarak çalışırım.					
8.Kan bağışlarım.					
9.Bir yabancıya eşyalarını taşımasına yardım ederim.(Ör: kitap, koli vb					
10. Bir yabancı için asansörün kapısını açık tutarak bekletirim.					
11.Bir sırada (örneğin, fotokopi makinesi, market vs) başkasının önüme geçmesine izin veririm.					
12.Bir yabancıyı arabamla bir yere götürürüm.					
13.Bir bankada ya da markette satış sorumlusu bende daha az ücret aldığında onu uyarırım.					
14.İyi tanımadığım bir komşuma benim için değeri olan bir şeyi ödünç veririm.(Ör.,tabak,araç gereç vs.)					
15.Hayır işi için satılan kart vb. ürünleri iyi bir neden için olduğu düşüncesiyle satın alırım.					
16.Ondan iyi olduğum konularda çok da yakın olmadığım bir okul arkadaşıma ödevini yapmasına yardım ederim.					
17.Benden istemese bile komşumun evcil hayvanına ya da çocuğuna karşılık beklemeden bakıveririm.					
18.Yaşlı ya da engelli bir yabancıya caddeyi karşıdan karşıya geçmesi için yardım teklif ederim.					
19.Otobüs ya da metroda ayakta duran bir yabancıya yerimi vermeyi teklif ederim.					
20.Bir tanıdığa evini taşımasında yardım ederim.					

EK 9: Özgeçmiş

Adı Soyadı **:** Abdulkadir KOCA

Doğum yeri ve tarihi **:**

İletişim adresi ve telefonu **:**

Öğrenim Durumu

Lisans: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Yönetimi Bölümü (2015-2019)

Yüksek Lisans: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Yönetimi Bölümü

Mesleki Deneyim

1. MİA yaşam Merkezi (Danışma Personeli-Depo Sorumlusu) 2019-2021
2. Kara Harp Okulu (Sağlık Subayı) 2021-2022
3. TOBB ETÜ Hastanesi (Acil Servis Hasta Danışmanı) 2022-2022
4. Acıbadem Hastanesi (Yatan Hasta Danışmanı) 2022-Devam